

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİMDALI

**EVLİ KADINLARDA, TOPLUMSAL CİNSİYET
ROLLERİNİN EVLİLİKTE SORUN ÇÖZMEYE VE
DOYUMA ETKİSİ**

Menekşe ERDOĞAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN

ŞANLIURFA

2016

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİMDALI

**EVLİ KADINLARDA, TOPLUMSAL CİNSİYET
ROLLERİNİN EVLİLİKTE SORUN ÇÖZMEYE VE
DOYUMA ETKİSİ**

Menekşe ERDOĞAN
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN

ŞANLIURFA

2016

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Menekşe ERDOĞAN'ın hazırladığı "Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Evlilikte Sorun Çözmeye ve Doyumuna Etkisi" konulu çalışma, **23/02/2016** tarihinde jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek Hemşirelik Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN (Danışman)
Harran Üniversitesi
Başkan

Doç.Dr. Simge ZEYNELOĞLU
Gaziantep Üniversitesi
Üye

Yrd. Doç. Dr. Fatma GÖZÜKARA
Harran Üniversitesi
Üye

23/02/2016
ONAY
Prof. Dr. Nurten AKSOY
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Lisans, yüksek lisans eğitimim ve tezimin her aşamasında mesleki anlamda gerekli bilgi, deneyim ve donanıma sahip olmamı sağlayan, akademik ortamda olduğu kadar insani ilişkilerde de sonsuz desteğiyle gelişmeye katkıda bulunan danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN'a, ölçüğü ve değerli bilgisiyle yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL'e ve Doç. Dr. Simge ZEYNELOĞLU'na sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmalarım süresince birçok fedakârlıklar gösterip beni destekleyerek her an yanımda olan, destek ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli aileme her döneminde bana duydukları güven için en derin duygularla sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca lisans ve yüksek lisans eğitimim de bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyen ve manevi desteğiyle her zaman yanımda olan başta değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Fatma GÖZÜKARA, Yrd. Doç. Dr. Fatma ERSİN olmak üzere bütün lisans hocalarıma ve tezimin uygulaması aşamasında araştırmamı gerçekleştirmeme fırsat veren tüm katılımcılara çok teşekkür ederim.

Menekşe ERDOĞAN

2016

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÇİZELGELER DİZİNİ	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
1.GİRİŞ ve AMAÇ	1
1.1 Problemin Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Cinsiyet Ve Toplumsal Cinsiyet.....	4
2.1.1. Cinsiyet (Sex).....	4
2.1.2 Toplumsal Cinsiyet (Gender).....	4
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality).....	5
2.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet (Gender Equity).....	5
2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler	6
2.2.1.Cinsiyet.....	6
2.2.2.Aile ve Aile Tipi.....	7
2.2.3.Okul	9
2.2.4. Kardeş ve Arkadaş Grupları	10
2.2.5. Kitle İletişim Araçları	10
2.2.6. Çalışma Hayatı	11
2.3. Evlilik ve Aile	12
2.3.1. Evlilik	12
2.3.2. Aile	12
2.4. Evlilik Doyumu	14
2.5. Aile Yaşam Döngüsü ve Evlilik Doyumu.....	15
2.6. Evlilikte Sorun Çözme Becerisi	18

2.6.1. Sorun ve Sorun Çözme	18
2.6.2. Evlilikte Yaşanan Sorunlar	19
2.6.3. Evlilikte Sorun Çözme Yolları	20
2.7. Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Kadın Sağlığında ve Ailenin Bilinçlenmesinde Hemşirenin Rolü.....	23
3. GEREÇ ve YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Şekli	26
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer Ve Tarih.....	26
3.3. Araştırmanın Evreni	26
3.4. Araştırmanın Örnekleme.....	26
3.5. Araştırmanın Uygulanması	27
3.6. Veri Toplama Araçları.....	27
3.6.1. Anket Formu.....	28
3.6.2. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	28
3.6.3. Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği	29
3.6.4. Evlilikte Doyum Ölçeği (EDÖ)	29
3.7. Araştırmanın Etik Yönü	30
3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	30
3.9. Verilerin Değerlendirilmesi.....	30
4-BULGULAR	32
5. TARTIŞMA	48
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	56
KAYNAKLAR.....	61
EKLER	70
EK I: Şanlıurfa Valiliği, Halk Sağlığı Müdürlüğü	70
EK II: Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Kararı.....	71
EK III: Anket Formu	72
EK IV: Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ).....	73
EK V: Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği	75
EK VI: Evlilikte Doyum Ölçeği (EDÖ)	76
EK VII: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	78

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 2.1	Duvall'in Aile Yaşam Döngüsü Modeli.....	17
Tablo 4.1	Kadın ve Eşlerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	32
Tablo 4.2	Ailenin Sosyo-Demografik Özellikleri	34
Tablo 4.3	Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği Puan Durumları	35
Tablo 4.4	Kadınların Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ) ve Evlilik Doyum Ölçeği'nin (EDÖ) Alt Boyutları Puan Durumları	36
Tablo 4.5	Evli kadınların TCRTÖ, Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği Ve EDÖ'nün Korelasyonları	37
Tablo 4.6	Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ), Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği ve Evlilikte Doyum Ölçeği (EDÖ) Puan Durumları	38
Tablo 4.7	Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Evlilikte Doyum Ölçeği (EDÖ) Alt Boyutlarının Puan Durumları	43

KISALTMALAR VE SİMGELER

AEP	: Aile Eğitim Programı
ASAGEM	: Aile Ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü
AYD	: Aile Yaşam Döngüsü
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EDÖ	: Evlilik Yaşam Döngüsü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: İstatistik Programı
TCRTÖ	: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TNSA	: Türkiye Nüfus Sağlık Araştırmaları
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

ÖZET

EVLİ KADINLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN EVLİLİKTE SORUN ÇÖZMEYE VE DOYUMA ETKİSİ

Menekşe ERDOĞAN

Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Araştırma, Şanlıurfa Merkez’de yaşayan evli kadınlarda, toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve evlilik doyumuna etkisini belirlemek amacıyla kesitsel-tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Çalışmada tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Karaköprü (27), Haliliye (66) ve Eyyübiye (57) Şanlıurfa merkez ilçelerinde bulunan 150 evli kadınla araştırma tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)’, ‘Evlilik Doyum Ölçeği’ ve ‘Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği’ ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik ile Mann Whitney U, Kruskal Walls Testleri ve Sperman Korelasyon kullanılmıştır.

Çalışmada kadınların % 60,7’sinin (91) 30 yaşından büyük, %46,6’sının (70) ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Kadınların % 58,7’sinin (88) görücü usulü ile evlendiği, % 76,7’ sinin (115) 5 yıldan daha uzun süre evli olduğu görülmüştür.

Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalamasının 122,14±17,1 belirlenmiş ve kadınların eşitlikçi tutumlara sahip oldukları saptanmıştır. Kadınların evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortalamasının ise 31,40±8,6 hesaplanmış ve kadınların evlilikte sorun çözme becerileri açısından kendilerini başarılı algıladığı saptanmıştır.

Kadınların eşitlikçi tutuma yöneldikçe evlilikte alınan doyumun yüksek olduğu, fakat sorun çözme becerilerinin düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.01$) ($p<0.01$). Kadınların evlilikte sorun çözme becerileri başarılı oldukça, evlilikten alınan doyumun azaldığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Kadın ve eşlerinin yaşı arttıkça ve eğitim düzeyi yükseldikçe toplumsal cinsiyet tutum puanları azalarak daha geleneksel tutuma sahip oldukları saptanmıştır ($p<0,05$) ($p<0,05$). Görücü usulü evlenen kadınların, severek /anlaşarak evlenen kadınlara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirtilmiştir ($p<0,05$).

Bu sonuçlar doğrultusunda; toplumda geleneksel tutumdan, eşitlikçi tutuma doğru eğilimin arttığı ve yaş, eğitim, çalışma durumu gibi etkenlerin daha az etkilediği görülmüştür. Bu konuda araştırmaların artırılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Evlilik, Evlilik Doyumu, Kadın

ABSTARCT

THE EFFECT OF THE SOCIAL GENDER ROLES WITH THE MARRIED WOMEN TO THE PROBLEM SOLVING AND MARİTAL SATISFACTION

Menekşe ERDOĞAN

Nursing Department Master's Thesis

The research is performed sectional-descriptive to determine the effect of the social gender roles with the married women living in Şanlıurfa City Center to problem solving in marriage and marital satisfaction. This research is done according to the stratified sampling. This research is completed with 150 married women who live in Ş.Urfa Central Districts Karaköprü (27), Halilliye (66) and Eyyübiye (57). The data of this research is collected using face to face interview technique with 'Personal Information Form', 'Social Gender Roles Attitude Scale', 'Marital Satisfaction Scale', 'Problem Solving Scale in Marriage'. While evaluating the datas Mann Whitney U, Kruskal Walls Tests and Sperman Correlation are used with descriptive statistics.

In this research it is determined that %60,7 of the women are older than 30, %46,6 graduated from primary school. It is determined that %58,7 of the women are married by arranged procedure, %76,7 of the women are married longer than 5 years.

It is determined that the average of the Social Gender Roles of Women Attitude Scale $122,14 \pm 17,1$ and women have equitable manners. It is evaluated that the average of the Problem Solving Scale in Marriage $31,40 \pm 8,6$ and it is stated that women find themselves succesful in terms of problem solving in marriage.

It is determined that the more women have equitable manner, the higher satisfaction they get from their marriage, but they have less problem solving skills. It is stated that of the women have the more problem solving skills, they have the less marital satisfaction ($p < 0.01$).

It is determined that by increasing the ages of the women and their husbands and rising their education level, their gender attitude points decrease and they have a more

traditional attitude. The women who are married by arranged procedures have a more equitable attitude than the women married by loving, agreeing ($p < 0,05$).

As a result, it can be suggested that there is a tendency from traditional attitude to equitable attitude and the factors such as age, education and working status affect less. It is suggested that more detailed studies should be undertaken to verify this conclusion.

Key Words: Social Gender, Marriage, Marital Satisfaction, Woman

1. GİRİŞ ve AMAÇ

1.1 Problemin Tanımı ve Önemi

“Cinsiyet” kişinin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanmaktadır. “Toplumsal Cinsiyet” kavramı, kadın ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini, rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir (1). Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet kavramı; kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları, beklentileri ve genellikle bireyin biyolojik yapısı ile ilişkili bulunan psikolojik özellikleri de içermektedir (1,2,3).

Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir. Biyolojik cinsiyetin aksine, toplumsal cinsiyet farklılığı, sosyal yapılandırma sonucu oluşmaktadır (4). Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramının tanımında biyolojik farklılıklardan değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili değerler, beklentiler, kalıp yargılar ve roller bulunmaktadır (4,5).

Toplumsal cinsiyet, kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilmekte ve böylece kadın ve erkekler bu kavramın içindeki normları, sosyalleşme süreci içinde öğrenmektedirler (6,7). Bu sosyalleşme süreci içinde kadınların duyarlı, ilgili, sıcak, şefkatli gibi özelliklere sahip oldukları kabul edilirken, erkeklerin de bağımsız, baskın, güçlü gibi özelliklere sahip oldukları kabul edilmektedir (3).

Toplumsal yaşamın çoğu alanında kadına ve erkeğe yüklenen bu roller, kadınlar aleyhine bir ayrımcılık yaratarak, toplum yaşantısında sıklıkla kadınların ikinci plana

atılmalarına ve erkeğe kadından daha fazla değer veren bir eşitsizlik modelinin devam etmesine neden olmaktadır. Bu eşitsizlik modeli özellikle çalışma/fırsat eşitliği, kararlara katılım, seçme özgürlüğü, sağlık hizmetlerinden faydalanma, eşit işe eşit ücret, eğitim ve meslek seçiminde ve aile kurmada daha fazla göze çarpmaktadır (3,8).

Aile kurmanın ilk basamağı olan evlilik, bir kadınla bir erkeği, 'karı-koca' olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden 'devletin' kontrol, hak ve yetkisi bulunan bir yasal ilişki biçimidir (9). Evlilik, bireylerin genel sağlık durumunu iyileştiren ve yaşamlarından doyum almalarını destekleyen sosyal bir kurumdur (10).

Toplum tarafından insan yaşamını pek çok yönü ile etkileyen evlilik; mutlulukları, güçlükleri, sevinçleri, zorlukları ve yararları ile bireylerin büyük bir çoğunluğu için ulaşılması beklenen bir amaçtır (11). Evlilik bireylerin yaşam kalitesi, iyi oluş düzeyleri ve yaşam doyumları gibi pek çok alanı etkilemektedir (12,13). Evliliği ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin mutlu olduğu, evlilikten doyum aldığı söylenmektedir (14,15). Evlilik doyumunu olumlu etkileyecek ve destekleyecek değişkenlerden biri evlilikte sorun çözme ve psikolojik iyi olma halidir (16).

Evlilikte sorun çözme becerisi, eşlerin sorunların üstesinden gelebilme gücü ve bununla ilgili sergiledikleri davranışlardır (16). Evlilikte, karı-koca, ebeveyn-çocuk, yakın çevre-akraba ilişkilerinden doğan pek çok sorunla sık sık karşılaşmak mümkündür. Sorun çözme becerisi etkin bir biçimde kullanıldığında evlilik ilişkisi daha kaliteli olmakta veya aile için fırsata dönüşebilmektedir. Bir beceri olarak sorun çözme, eğitim yoluyla kazanılabilmekte, öğretilenilmekte ve daha üst düzeylerde geliştirilebilmektedir (17).

Erkeğin geleneksel değer ve normlarla beklentilerini sürdürerek, aile içindeki otoritesini korumaya yönelmesi, erkek ve kadın arasındaki ilişkinin bozulmasına yol açmaktadır. Böylece, hem kadının hem de erkeğin evlilik doyumları azalmakta ve karşılıklı sıkıntılar yaşanmaktadır (18). Başka bir deyişle, kadının ve erkeğin cinsiyet rollerindeki bu

değişim, bireylerin evliliklerinde sorun çözümünü ve evliliklerinden aldıkları doyumunu etkilemektedir.

Bu nedenle evlilik ilişkilerine verilen önem ve bu alanda yapılan çalışmalar da özellikle hemşireler tarafından artmıştır. Çünkü anne-babanın bilinçlendirilmesinde hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir (3) Bu açıdan hemşireler, anne ve babaların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısını kazanmalarında kritik rol oynamakta, kadın sağlığını geliştirerek, sağlıklı kadınlardan sağlıklı çocuklar, sağlıklı çocuklardan sağlıklı toplumlar oluşmasında katkıda bulunacaktır. Böylece, sağlıklı birey yetiştirerek ve eşitlikçi bakış açısı kazandırarak evlilik ilişkilerine olumlu katkılar sağlanacaktır (19,20).

Son dönemlerde aile kurumuna ve ailesel sorunların çözümüne yönelik ilgi artmıştır. Bu nedenle, evlilikle ilgili pek çok araştırma yapılmış, bu araştırmalarda evliliği ve evlilik ilişkilerini etkileyen pek çok faktör irdelenmiştir. Yurt içinde (21,22,23,24,25) ve yurt dışında (26,27,28,29,30) yapılan araştırmalar incelendiğinde; evlilik doyumunu, evlilikte yaşanan çatışmalar ve yakın kavramlara ilişkin değişkenleri ayrı ayrı ve farklı değişkenlerle ilişkilerini ele alan çalışmalar mevcut olmasına rağmen özellikle ülkemizde toplumsal cinsiyet rollerinin, evlilik ilişkilerine ve yaşanan sorunların çözümüne etkisi ile ilgili yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet özellikleri yönünden evlilikte yaşayacakları baskıların, olumsuzlukların ve evliliğe etkisinin araştırılmasına ve ortaya konulmasına ihtiyaç vardır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma: 'Evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyumuna etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.'

2. GENEL BİLGİLER

2. 1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

2. 1. 1. Cinsiyet (Sex)

İnsanları, kadın ve erkek olarak gruplandırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerden ilki cinsiyettir. “Cinsiyet”; bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (1). Ayrıca literatürde cinsiyetin; doğal, biyolojik, değiştirilemez, değişmez ve her yerde aynı olduğu belirtilmektedir (1,3,5,31,32). Cinsiyet, bireyin biyolojik cinsiyetine dayalı olarak belirlenen demografik bir kategoridir (1,33).

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet (Gender)

Toplumsal cinsiyet, doğumla birlikte kazanılan biyolojik cinsiyetin üzerine eklenen, bireye ailesi, çevresi ve yaşadığı toplum tarafından öğretilen “kadın olma” ya da “erkek olma”yı içeren durumların tümünü kapsamaktadır (3,34). Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili bir kavramdır (1,2,35,36,37). Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı ya da erkeksi olarak karakterize eden psikososyal özelliklerdir (1,17).

“Cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” terimleri sıklıkla karıştırılmakta ya da birbiri yerine kullanılmaktadır. Bunun nedeni, ikisinin çoğu zaman bir arada, hatta paralel anlamlar taşıdıklarının düşünülmesidir. İnsanların cinsiyetleri, normal koşullarda farklı iki üreme

organına göre kadın ve erkek olarak iki türdür. Toplumsal cinsiyet ise çeşitlilik gösterir. Kadınlar genellikle kadınsı (feminen), erkekler ise genellikle erkeksi (maskülen) olarak sosyalleştirilirler, ancak bu toplumsal beklentilere gerçekten uyma dereceleri bakımından insanlar arasında farklılıklar vardır (1,3,17). Bu yüzden toplumsal cinsiyet zaman içerisinde değişiklik gösterebildiği gibi kültürden kültüre de farklılık göstermektedir. Ayrıca literatürde toplumsal cinsiyetin; sosyo-kültürel olduğu, zamana, kültüre ve hatta aileden aileye değişebildiği, insanlar tarafından yaratıldığı ve değiştirilebilir olduğu belirtilmektedir (5,38,39,40).

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality)

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” fırsatların, kaynakların ayrılması ve kullanılmasında, hizmetlerin elde edilmesinde bireye cinsiyeti nedeniyle ayrımcılık yapılmamasını ifade etmektedir (5,38,41,42,43,44,45). Diğer bir tanıma göre toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel eğilimi ya da kimliğine bakılmaksızın her yaşta ve özellikle farklı kadın ve erkek grupları arasında eşitlik, sosyal anlamda fırsatlar, kaynaklar ve ödüllerden, haklardan tamamen eşit biçimde yararlanması olarak belirtilmektedir (46). Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler; hakların kullanımında, kaynaklara ulaşmada, çalışma yaşamında, sağlık hizmetlerine erişebilmede, sosyal ve siyasal yaşamda kadına yönelik eşitsizlikler olarak kendini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşturulmasında üç temel yaklaşım bulunduğu vurgulanmaktadır. Bunlardan birincisi kadın ve erkeklere eşit muamele edilmesi temeli üzerine kurulmuştur. İkincisi olumlu (pozitif) ayrımcılık yaklaşımıdır. Olumlu ayrımcılık kadınların ve erkeklerin hayata farklı noktalardan başladıklarını göz önüne alarak kadınlar için bu farklılıktan kaynaklanan eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Üçüncü olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini ana plan ve politikalara yerleştirme (gender mainstreaming) ise, bu eşitsizliklerden yola çıkarak iki cinsiyet arasındaki eşitliği sağlamak için kadına yönelik politika ve programları geliştirmeyi amaçlamaktadır (3,5,38,47).

2.1.4. Toplumsal Cinsiyette Hakkaniyet (Gender Equity)

Toplumsal cinsiyette hakkaniyet; kadın ve erkek arasında sorumlulukların ve kazançların dağılımında adalet ve hakkaniyetin olmasıdır. Bu kavramda, kadın ve erkeğin farklı gereksinimi ve güçlerinin olduğu kabul edilmektedir (42,45,48). Bu farklılık belirlenerek iki cinsiyet arasındaki dengeyi düzeltecek şekilde gerekenlerin yapılması benimsenmektedir (41). Kadın ve erkeğin farklı özellikleri ve gereksinimleri vardır. Sorumluluk, görev ve rollerin dağılımında adalet ve hakkaniyet olması gerekmektedir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “ayrımcılık” kavramları toplumsal ve sosyo-kültürel bir oluşumdur. Ancak başlangıç koşulları ne olursa olsun, kadın ve erkeğin eşit koşullarda yaşama başlaması ve eşit toplumsal sonuçlar elde etmelerinin sağlanması halinde toplumsal cinsiyette eşitlik ve hakkaniyetten söz edilebilir (8,38,47).

2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Etkileyen Faktörler

Birey, doğumundan hemen sonra toplumsal cinsiyet bakış açısı doğrultusunda yetiştirilir. Toplumsal cinsiyet bakış açısının bireye ilk kazandırıldığı yer ailedir. Bireyler bu bakış açısı doğrultusunda “kadının ve erkeğin yapacağı rolleri” de öğrenmeye başlar. Toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen ve bu rollerin aktarılmasına neden olan bazı etkenler vardır. Bu etkenler bu çalışma kapsamında cinsiyet, aile ve aile tipi, okul, kardeş ve arkadaş grupları, kitle iletişim araçları, çalışma hayatı olarak ele alınmıştır (33).

2.2.1. Cinsiyet

Bireyler, cinsiyetleri belli olduğu andan itibaren kadın veya erkek olmalarına göre farklı davranış, tutum ve düşünce tarzlarına göre yetiştirilir. Kültür, çocuk yetiştirme tarzını belirleyen temel faktörlerden bir tanesidir. Birçok kültürde çocuklar, kadın ve erkek için belirlenmiş cinsiyet rollerine uygun olarak davranmaları yönünde yetiştirilirler. Bu doğrultuda cinsiyet rollerine uygun olarak davrananlar ödüllendirilmekte, cinsiyet rollerine uygun olarak davranmayanlar ise cezalandırılmakta ve reddedilmektedirler (33).

Biyolojik olarak kadın veya erkek olarak doğan bir çocuk, cinsiyete atfedilen kültürel anlamları, rolleri, düşünce, tutum ve davranışları zamanla öğrenir. Birçok birey bu rolleri kabul eder ve buldukları kültürün ve toplumun beklentilerine göre hareket eder (36).

Toplumsallaşma sürecinde kız ve erkek çocukların yaşadığı deneyimler ve yönlendirilmeler, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının şekillenmesinde önem taşımaktadır. Yönlendirmede ise, kız ve erkek çocukların dikkati belli nesnelere ve bu nesnelere özelliklerine yönlendirilir. Bu bağlamda erkek çocuklara araba ve silah gibi oyuncaklar alınır ve atılganlık içeren oyunlar oynaması için teşvik edilir. Kız çocuklara ise bebek, mutfak eşyası ve makyaj malzemeleri gibi oyuncaklar alınır ve evcilik, yemek yapma gibi oyunlar oynaması için teşvik edilir (31,33).

Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini kazanmada geçtikleri diğer bir süreç ise sözel ifadeler ve tanımlardır. Genellikle erkek çocuklara 'erkekler ağlamaz, ne kadar güçlüsün', kız çocuklarına ise 'ne kadar güzel görünüyorsun, ne kadar duygusalsın' gibi ifadeler kullanılır. Yapılan araştırmalar, bu tür ifadelerin bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını şekillendirdiği şeklindedir. Etkinlik teşhiri sürecinde ise kız ve erkek çocukları, cinsiyetlerine göre belirli eylemleri yapmaları için teşvik edilirler. Örneğin kız çocuklarından evde annelerine yardım etmeleri, erkek çocuklardan ise babalarına yardımcı olmaları beklenir (31,33).

Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi sürecinde, bireylerin gördüğü cinsiyete yönelik farklı muameleler çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine kadar bireylerde kemikleşmiş toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasına neden olabilmektedir (33).

2.2.2. Aile ve Aile Tipi

Aile, çocuğun dış dünyayla olan ilk bağıdır. Aileler, çocuğun cinsiyete bağlı kimliklerini onun doğumunun ilk gününden itibaren biçimlendirmeye başlarlar. Dünyaya yönelik algıları ve edindiği bilgiler bu kurumdan köklerini alır. Rol model olan annenin ve

babanın aile içindeki rolleri, tutumları, davranışları çocuklar için referans teşkil eder ve bundan sonra çocukların tutum ve davranışlarında belirleyici olur (49).

Kız veya erkek çocuklar ilk olarak anneleri ile özdeşim kurarlar. Bu etkileşim çocukların baba ile özdeşim kurmasıyla devam eder. Bu süreçte erkek ve kız çocukların kendi cinsiyet rollerine uygun olarak gelişmeleri beklenir ve bu doğrultuda erkek ve kız çocuklar teşvik edilir (50). Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılması sürecinde erkek çocuklar kız çocuklara göre toplumsal cinsiyet rollerini daha çabuk içselleştirirler. Sosyal öğrenme kuramına göre ise; babanın cinsiyet rolü tutumları hem kız hem de erkek çocuğu etkilemektedir. Literatürde babaların annelere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları ve çocuklarına bu geleneksel tutumları doğrultusunda davrandıkları belirtilmektedir (51). Babalar geleneksel tutumları doğrultusunda erkek çocuklarına bağımsızlığı ve özerkliği öğretmekte, kız çocuklarına ise anlayışlı, yumuşak başlı ve yardımsever olmayı öğretmektedirler. Anneler ise özellikle kız çocuklarının toplumsal cinsiyet tutumlarını etkilemektedirler. Anneler kız çocuklarının başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmasını ve iyi bir evlilik gerçekleştirmesini istemektedirler (3,32,52).

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden bir diğeri de ebeveynleri ile yaşama durumları, ebeveynlerinin birliktelik durumları ve aile tipidir (32,52). Burt ve Scott'un yaptıkları bir çalışmada, iki ebeveyni ile birlikte yaşayan öğrencilerin eşitlikçi görüşleri benimsedikleri belirlenmiştir Ayrıca literatürde geniş ailede yaşayan çocukların cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel tutumlara sahip oldukları belirtilmektedir. Çünkü geniş ailede özellikle kadınlar aileye bağlılık, çocuk doğurma, evin ihtiyaçlarını karşılama gibi sorumlulukları nedeniyle geleneksel rollerini içselleştirmektedirler. Özellikle evde anneanesi ile birlikte yaşayan çocukların, onu kendilerine yakın arkadaş olarak görmeleri nedeniyle anneannelerinin geleneksel cinsiyet rollerinden etkilendikleri de belirtilmektedir (53). Ebeveynlerinden biri ile yaşamak zorunda olan çocuklar ise aile bireylerine yönelik toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmekte güçlük çekmektedirler. Örneğin; baba yokluğu erkek çocuğun rol modelinden yoksun kalmasına ve uygun olmayan rol modelini benimsemesine yol açmaktadır. Baba yoksunluğu çeken kız çocuk ise erken yaşta erkekler ile iletişim kurmakta ve güven duymada sorunlar yaşamaktadır (32,52).

2.2.3. Okul

Sosyalizasyonun önemli bir diğer ajanı da okuldur. Okul bireylerin yaşamında oldukça önemli bir yere sahiptir, toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında ve sürdürülmesinde umulanın aksine önemli bir yere sahiptir (8). Çocuğun gelişiminin ilk yıllarında toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler aile bireyleri ve yakın çevreleri ile sınırlıdır. Ancak çocukların okula başlamasıyla birlikte bu konudaki tutumları öğretmenlerinin davranışları, ders kitapları doğrultusunda da şekillenmeye başlamaktadır.

Okullarda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar dolaylı ve dolaysız bir şekilde çocuklara aktarılmaktadır. Öğretmenler öğrencilere eşit davrandıklarını düşünseler de fark etmeden kız ve erkeklerde farklı davranmaktadır (54). Kızlar iyi notlar aldıklarında dikkatli çalışıyor olarak görülür. Kötü notlarda ise yetersiz zekâ kapasitesine sahip olduğu düşünülür. Erkekler için iyi sonuçlar zekâ ya da yetenekliliğe, kötü sonuçlar ise tembelliğe yorulur. Öğretmenler bu süreçte öğrenciler hakkında toplumsal cinsiyet kalıp yargısı varsayımlarını geliştirirler ve öğrencilere buna göre davranırlar. Bu durumda kızlar gayretli fakat aptal, erkekler zeki fakat çalışmaya isteksiz olarak değerlendirilirler. Genellikle kızlar için ortaya konan belli biçimdeki tavrın bütün öğrencilere yöneltilmesi her iki cinsiyetteki öğrencilerin kendi yeteneklerinden şüphe duymalarına yol açmakta ve öğrencilerde kendilerine güvenlerini kaybetmelerine sebep olmaktadır (8). Aynı zamanda kitaplarda da çocuklar cinsiyetlerine uygun geleneksel roller ile karşılaşmaktadırlar. Çünkü ders kitapları, kültürel/toplumsal değerleri öğrencilere aktarmayı amaçlamaktadır. Örneğin; ders kitaplarında kadınların erkeklere göre daha bağımlı, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı ve özellikle öğretmen, hemşire, ev kadını ve anne gibi geleneksel rollerde yansıtıldıkları gözlenmektedir. Böylece çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun olan rol modellerini içselleştirebilmektedirler (3).

İlköğretim kademesi öğrenciye bağımsız davranabilme ve cinsiyetçi değerleri öğrenebilme sürecini de taşımaktadır. Okullar bu yönleriyle toplumsal cinsiyetin yeniden üretildiği ve sürekliliğinin sağlandığı önemli kurumlardır(55).

2.2.4. Kardeş ve Arkadaş Grupları

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasındaki bir diğer etken de kardeşler ve arkadaş gruplarıdır. Kız ya da erkek çocuğun kardeşiyle kurduğu ilişki bu bağlamda önemlidir. Nitekim büyük kardeş küçük kardeş için bir modeldir. Özellikle kendi cinsiyetinden olan büyük kardeş, küçük kardeşin düşünce ve davranışlarını da etkilemektedir (33).

Arkadaş grupları ise, çocuğun cinsiyetine uygun rol modellerini desteklemektedir. Okulöncesi ve ilkokul dönemindeki çocukların arkadaşlarının cinsiyetine uygun olduğunu düşündükleri davranışları olumlu etkileşimle ödüllendirdikleri, cinsiyetlerine özgü olmayan davranışları ise daha az olumlu etkileşim ve eleştirileriyle cezalandırdıkları görülmektedir. Kızlar kızlarla, erkekler erkeklerle oynamaktadırlar. Çocuklar oyunlarında kız ve erkek oyunu diye ayırım yapmaktadırlar. Örneğin, bir erkek çocuk kız oyunu oynuyorsa diğer erkek çocuklar onu gruplarına almak istememekte ya da arkadaşlarını karşı cinsiyetin oyunu ile ilgilenmemesi doğrultusunda uyarmaktadırlar. Böylece kardeşler ve arkadaş grupları toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılması etkileyen önemli etkenlerden birisi olmaktadır (3,52).

2.2.5. Kitle İletişim Araçları

Kuşkusuz toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirilmesindeki en büyük etkenlerden biri de kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle televizyon, hem görsel hem de işitsel olması nedeniyle bireyler ve toplum üzerinde etkilidir (50).

Bu bağlamda, televizyonda yayınlanan kadın ve erkek rollerini vurgulayan programlar ve reklâmlar toplumsal cinsiyetin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Örneğin, kadınlar için el becerileri gerektiren, dantel, örgü ağırlıklı, moda, makyaj ve de yemek programları, erkekler içinse spor, politika ve ekonomi programları televizyonda yer almaktadır (56).

Televizyonlarda sıklıkla karşılaşılan reklamlar, çizgi filmler ve diğer birçok program, toplumun kültürünü yansıtarak, kadınsı ve erkeksi rollere vurgu yapmaktadır. Örneğin televizyonda kadınlar, güzelliği, vücudu ve duygusallığı, yardımseverliği ve becerikliliği ile pasif bir tablo çizerken; erkekler kararlı, güçlü, saldırgan ve daha egemen bir tablo çizmektedir (33).

2.2.6. Çalışma Hayatı

Toplumsal cinsiyet bakış açısına göre kadının en önemli görevi çocuklarını büyütmek ve aile yaşamının devamını sağlamak iken erkeğin en önemli görevlerinden biri evin geçimini sağlamaktır. İkel toplumlardan bu güne kadar toplumsal gelişim ve değişim süreci içinde hem ev dışında hem de ev içinde ekonomik hayata aktif olarak katılmışlardır. Bununla birlikte kadının ev dışında ücret getiren bir işte çalışması oldukça yenidir. Her ne kadar kadın ev dışında gelir getiren bir işte çalışsa da kadının iş yükünde önemli bir azalış olmamasının ötesinde 'ev içi', kadının sorumluluğunda olmaya devam etmiştir. Bununla birlikte kadını çalışma hayatına katılması ve eğitim alması toplumsal cinsiyet rollerinde az da olsa bir esnemeyi de beraberinde getirmiştir (33). Nitekim Cheng (2004) tarafından yapılan "Gender Differences In Family Values" adlı çalışmada çalışan kadınlar her ne kadar ev içindeki sorumluluğunu devam ettirse de erkeğin de ev içinde bazı konularda kadına yardımcı olduğu belirtilmiştir (57). Ayrıca annesi çalışan kız ve erkek çocuklar sürekli; annelerinin babaları gibi bir işte çalıştığını, babalarının ise anneleri gibi çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgilendiklerini gözlemledikleri için, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir (32). Yapılan diğer bazı çalışmalar da kadının ev dışında çalıştığı ailelerde daha modern toplumsal cinsiyet rollerinin sergilendiğini belirtmiştir (50).

2.3. Evlilik ve Aile

2.3.1. Evlilik

Evlilik, insan hayatındaki en önemli kişilerarası ilişki sayılmaktadır (58). Evlilik, kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği, “karı-koca” olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan toplumsal yönden “devletin” kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimidir (9). Toplumsal bir kurum olan ve toplumun yeniden üretimini hedefleyen evlilik, ailenin temeli kabul edilir (59,60,61). Kadınla erkeğin bağımsız, eşit ve özgür koşullarda birbirlerine bağlanmaları, oynadıkları rol ve buldukları duruma göre iletişim kurup sürdürmeleri temeline dayanmaktadır (62).

Türk Medeni Kanunu’nun 185. maddesinde evlilik hakkında: ‘Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar’ ifadesi bulunmaktadır (63).

Eşleşme ve çiftleşme bütün canlılarda görülen biyolojik bir özellik, evlilik ise psikolojik ve kültürel bir olaydır. İlk insanın evliliğe verdiği anlamla şimdiki aynı değildir. Fakat her kültür evliliği kendine göre yaşamakta ve ifade etmektedir. Bu sebeple evlilik kavramında tek doğru yoktur. Evliliğin kültürel boyutu için özünü anlamada çok önemlidir. Evlilik, erkek ve kadın cinsinin belli amaçlar etrafında bir araya gelmesidir. Her insan tek başıyken farklı amaç ve hareketler içinde bulunurken, evlenince ortak bir amaç ve benzer bir hareket içine girmektedir. Bunun sağlanması için tarafların sahip oldukları iki veri; hormonları ve kültürleridir. Evlilik insanın psikolojik doğasının gereğidir. Kadının erkeğe, erkeğin de kadına hem fizyolojik hem de psikolojik olarak ihtiyacı vardır (64).

2.3.2. Aile

Aile, içinde insan türünün üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin ilk ve etkili biçimde oluştuğu, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar arasında sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, ekonomik etkinliklerin az ya da çok yer aldığı bir toplumsal kurumdur (65).

Bireyler toplumsallaşma sürecine ilk olarak ailede başlar ve bu doğrultuda anne-babasından öğrendiklerini kendi hayatına uyarlar. Aile, bir bireyin gelecekte nasıl bir aile kuracağını ve kurulacak olan bu ailede hangi rolleri ve işlevleri yerine getireceğini belirler. Bu nedenle aileyi, bireylerin yaşamdan doyum alması, duygusal, ekonomik, fiziksel gereksinimlerinin sağlanması, bireylerin işlevlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi ve sosyalleşmesinde önemli olan toplumun en küçük birimi şeklinde tanımlayabiliriz (33).

Aile tipleri dendiğinde; geniş aile, modern aile, çekirdek aile, ataerkil geniş aile vb. tanımlamalara rastlanmaktadır (17). ASAGEM tarafından 2011’de yapılan Aile Yapısı Araştırması’nda aile yapısını daha derinlikli bir şekilde ortaya koyabilmek için 8 aile tipi belirlenmiştir (66):

1. Çekirdek Aile

- İki kişilik çekirdek
- Tam çekirdek aile

2. Geniş Aile

- Ataerkil geniş aile
- Geçici geniş aile

3. Dağılmış Aile

- Tek kişilik hane
- Tek ebeveynli aile
- Eksik geniş aile
- Akraba olmayan hane halkı

Bu çerçevede değerlendirildiğinde Türkiye'deki en yaygın aile tipi çekirdek ailedir (%68,6). Türkiye'deki ailelerin %51'i ise tam çekirdek ailedir. Ülkemizde geniş aile yapısı varlığını sürdürmekle birlikte oranı düşüktür (%10,1). Dikkat çeken önemli bir husus dağılmış aile yapısının önemli sayılabilecek bir orana ulaşmasıdır (%21,2) (66).

2.4. Evlilik Doyumu

Evlilik doyumu literatürde evlilik kalitesi, evlilik uyumu, evlilik doyumu gibi kavramlarla eş anlamlı kullanılmaktadır. Evlilik doyumu, kişilerin evlilikte yaşadıkları kişisel doyum düzeyini ifade ederken evlilik uyumu, evlilik ilişkisinin niteliğini belirtmektedir (67).

Evlilik doyumu ile ilgili yurt içinde ve dışında yapılan çalışmalarda araştırmacılar, evlilik doyumunu birçok farklı biçimde tanımlamışlardır (18). Evlilik doyumu, evlilik kurumunun içinde varlığını sürdüren çevresel (eşlerin kararlarda eşitliği, baskınlığı, kazanç, çalışma, problemleri paylaşma vs.) ve kişisel (eşlerin birbirine karşı gösterdiği sevgi tarzı, tutumu, cinsel doyum, iletişim biçimi, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi) boyutlardan eşlerin elde ettiği psikolojik tatmin olarak tanımlanmaktadır (68).

Evlilik doyumu; evliliğe ilişkin memnuniyettir; evlilikte mutluluğun artması ve çatışmanın azaltılmasıyla birlikte gelmektedir. Ayrıca evlilik doyumu, evlilik ilişkisindeki doyuma ulaştırıcı sıcak ve samimi alanlardan, gerilim yaratan soğuk alanlara uzanan bir yelpazeyi içermektedir (59).

Hendrick ve Hendrick tarafından "Bireyin kendi kişisel mutluluğunu deneyimlemesi ve evlilik ilişkisindeki memnuniyeti, hoşnutluğu" olarak tanımlamaktadır (69). Bir başka araştırmacı da kişinin evliliği hakkındaki duyguları, bakış açısı ve algısı olduğunu belirtmektedir (70).

Evlilik doyumu, bireylerin evlilik ilişkisindeki isteklerinin tatmin edilme derecesi olarak tanımlanmaktadır (67). Bu hem evlilikten sağlanan genel doyumunu hem de evlilikteki

arkadaşlıktan ve cinsellikten sağlanan doyum gibi evlilik durumundaki özel durumlardaki doyumunu da ifade etmektedir. Evliliğe ve eşine ilişkin olumlu özelliklerin öne çıktığı, olumsuz özelliklerin nispeten az olduğu bir değerlendirme olan evlilik doyumunu, evliliğin devam edip etmeyeceğinin önemli göstergelerinden biridir ancak; tek göstergesi değildir (62,71).

Evlilik doyumunu evliliğin sürmesine etki ederken, evlilikte doyumsuzluk eşlerin psikolojik ve fiziksel olarak kendilerini ve birbirlerini yıpratmalarına sebep olabilmekte, genel mutluluk, sağlık ve yaşam doyumunu ile olumsuz yönde etkilenmektedir (23,67,72).

Evlilik başından sonuna kadar birbirinden farklı üç farklı döneme ayrılmaktadır. İlk dönemde eşlerin ilişkisine romantik duygular hâkimdir ve evlilik doyumunu yüksektir. Daha sonra karşılıklı kişilik çatışmalarının yaşandığı dönem başlamaktadır. Eğer kişiler akıllı davranabilirlerse bu dönemi aşabilmektedirler. Bu iki aşamadan sonra bağlılık dönemi vardır. Bu aşamada evlenmeden önceki aşk da sürmektedir ve evlilik sağlıklı yürüyorsa aşk duygusu sevgi ve saygıya dönüşmektedir. Bu yüzden hem aşkın hem arkadaşlığın olduğu birliktelikler en ideal birlikteliklerdir. Aşkın yok olup olmaması evliliğin kendisiyle değil, eşlerin bu duyguyu besleyip beslememesiyle ilgilidir (73). Dolayısıyla eşler evliliklerindeki kritik dönemleri sağlıklı bir biçimde atlatıp ilişkilerini beslemekten vazgeçmezlerse evlilik doyumları daima yüksek kalmaktadır.

Evlilik doyumunu etkileyen değişkenler arasında kültürel faktörler, kişilik özellikleri, cinsiyet, evlilik süresi, evlenme şekli, yaşanan problemlerin çözüm şekli ve eğitim durumundan söz edilebilir (59,74).

2.5. Aile Yaşam Döngüsü ve Evlilik Doyumu

Evlilik ve aile kurma süreci her ne kadar durağan bir yapıya sahipmiş gibi değerlendirilse de bu süreç bireyin kendi yaşantısında olduğu gibi farklı dönemleri içermektedir. Bu farklı dönemler 'aile yaşam döngüsü' veya 'ailenin gelişimsel aşamaları' kavramlarıyla tanımlanmaktadır (75).

Aile Yaşam Döngüsü (AYD) hem bireyi hem de toplumu etkileyen aileyi ve işlevlerini anlamada önemli bir araçtır. AYD evlilikten önce başlayan ve ailenin son üyesinin ölümüne kadar süren uzun bir süreçtir. AYD yaklaşımı aileyi zaman değişkenine bağlı olarak ele almaktadır. Ailenin zamana bağlı olma özelliği aileyi uzun bir zaman boyunca gözlemeyi gerektirmektedir (76).

Çeşitli modelleri olan Aile Yaşam Döngüsünün ilk versiyonunu Evelyn Duvall geliştirmiştir (17,77).

Tablo 2.1. Duvall'in Aile Yaşam Döngüsü Modeli

Aile Yaşam Döngüsü Evresi	Aile İçindeki Pozisyon	Ailenin Kritik Gelişimsel Görevi	Evrenin Süresi
1.Evli Çiftler (çocuksuz)	Karı Koca	Karşılıklı doyurucu bir evlilik kurmak. Hamileliğe ve annelik babalık sözleşmesine uyum sağlamak.	2 Yıl
2.Bebekli Aileler (30 aylık bebeği olanlar)	Karı-Anne Koca-Baba Küçük kız çocuğu/ oğlan çocuğu	Küçük çocuğun gelişimine uyum sağlama, cesaretlendirme.	2-5 Yıl
3.Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Aileler (30 ay 6 yaş)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul öncesi dönem çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak.	3-5 Yıl
4.Okula giden çocuğu olan aileler (6-12 yas)	Karı-Anne Koca-Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Okul çağında çocuğu olan ailelerle uyum içinde olmak. Çocukların eğitsel başarılarını cesaretlendirmek.	7 Yıl
5.Ergenlik Çağında çocukları olan aileler (13-20 yas)	Karı-Anne Koca Baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk- erkek kardeş	Özgürlük ve sorumluluk arasında denge oluşturmak.	7 Yıl
6.Hareket Eden Merkezler Olarak Aile (Birinci çocuk evden ayrılmış, son çocuk evden ayrılıyor).	Karı-Anne Büyükanne Koca-Baba-Büyükbaba Kız çocuk-kız kardeş- hala Erkek çocuk-erkek kardeş-amca	Genç yetişkinleri, is, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakmak.	8 Yıl
7.Orta Yaslı Anne-Baba (Boşalmış evden emekliliğe)	Karı-Anne-Büyükanne Koca-Baba-Büyükbaba	Evlilik ilişkilerini tekrar inşa etmek, daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla soy bağlarını sürdürmek.	15+-
8.Aile üyelerinin Yaşlanması (Emeklilikten her iki eşin ölümüne)	Dul Erkek-Dul Bayan Karı-Anne-Büyükanne Koca-Baba-Büyükbaba	Yalnız yaşama ile baş etme, emekliliğe uyum gösterme.	10-15+-

Aile yaşam döngüsü ve yaşam dönemlerindeki evlilik doyumu üzerinde yapılan araştırmalar; evlilikte eşlerin yanlış anlaşılma, gereksinim duyulmama, kırgınlık ve etkileşim sorunları arttıkça genel olarak evlilik doyumunun düştüğü, ancak eşlerin %80'lere varan

oranlarda genel olarak evlilikten çoğu zaman doyum sağladıklarını göstermiştir. Evlilik yaşam döngüsüne ilişkin dönemlerin niteliğine ve evlilik doyumuna açıklık getirmek amacıyla; parayı kullanma biçimi, eşlerin sosyal etkinlikleri, eve ilişkin görevleri yapma biçimi, arkadaşlık, cinsel etkileşim ve çocuklarla ilişkiler gibi evlilik yaşantısının daha özel tutum ve davranışlarının aile yaşam döngüsüne göre nasıl değiştiği araştırılmıştır. Sonuçta, yaşam dönemlerinde saptanan alanlara ilişkin, eşlerin evlilik doyum düzeylerinde, beklenenin aksine sistematik bir biçimde azalma olmadığı, en düşük doyum düzeyinin çocukların okul çağında olduğu ve saptanan doyum alanlarının çoğunun, çocukların ergenlik aşamasından başlayarak, emeklilik aşamasına kadar arttığı görülmüştür (78).

2.6. Evlilikte Sorun Çözme Becerisi

2.6.1. Sorun ve Sorun Çözme

Problem kelimesi belki de insanların yaşamları boyunca en çok karşılaştıkları kelimelerden bir tanesidir (79). Problem, 'teoremler veya kurallar yardımıyla çözülmesi istenen soru, mesele' olarak tanımlanmaktadır. Sorun ise, 'araştırılıp öğrenilmesi, düşünülüp çözümlenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele, problem' şeklinde ifade edilmektedir (80). Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere problem ve sorun birbirinin yerine kullanılabilen benzer kavramlar olmakla beraber içerdikleri anlam farklıdır. İyi yapılandırılmış meseleler için 'problem', yapılandırılmamış durumlar için de 'sorun' sözcüğü tercih edilmektedir.

Sorunlar, konu alanlarına göre (sağlık, eğitim, hukuk, ekonomi vb. problemleri gibi), düzeylerine göre (kişisel, toplumsal, kişilerarası, toplumlararası vb. gibi) ya da ait oldukları psikolojik boyuta göre (duygusal, bilişsel, davranışsal gibi) farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Sorunlar, kişisel ve toplumsal yaşamımızı geliştirmeye yönelik girişimlerin itici gücüdür ve mühim olan, herhangi bir sorun çıkmaması için çalışmak veya sorunlardan kaçmak değil, sorunları üstesinden gelebilmektir. İnsanlar, olanla olması gereken durum arasındaki farkın yol açtığı gerginlikten kurtulmak için farklı yollara

başvurmaktadırlar. Bu yollardan bazıları kişiyi istediği sonuca ulaştırmakta, bazıları ise ulaştıramamaktadır (81).

Sorun çözme, mevcut durumla erişilmek istenen amaç arasındaki boşluğun (olanla olması gereken durum arasındaki farkın) algılandığı ve bunun yol açtığı gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik çabaları içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir. Bu süreç bir sorunun fark edilmesiyle ve sorunun tanımlanmasıyla (sebeplerinin araştırılmasıyla) başlamakta ve soruna çözüm buluncaya kadar devam etmektedir.

Problem çözme, kişinin problemi hissettiğinden ona çözüm buluncaya kadar geçirdiği bir süreç şeklinde ifade edilmektedir (82). Problemlerin çözülmesi, problemin türüne ve karmaşıklığına göre değişmektedir. Aynı zamanda problemin çözülmesinde ya da çözülmemesinde birçok değişkende etkili olabilmektedir. Problemin bireyin yaşına uygunluğuna, çözüm için ön bilgi ve eğitime sahip olma derecesine, yeteneğine, sağlığına, tutumuna, çözümün kişiye getireceği yarara, kişilik özelliklerine göre durum farklılaşabilmektedir (79).

2.6.2. Evlilikte Yaşanan Sorunlar

Toplumun en küçük birimi ve kendi içinde bir iletişim grubu olan ailede kadın ve erkek, grubun birer üyesi olarak birlikte yaşamak ve var olmak durumundadırlar. Böylece evlilikten önceki 'ben' ve 'sen' yerine biz yaşantısı ortaya çıkmaktadır. Biz yaşantısı, gücünü eşlerin kişiliğinden alır (83). Birbirlerine duygusal olarak bağlı olan eşler, birlikte yaşamak ve birçok konuda birlikte karar vermek durumundadırlar. Bu durum doğal olarak eşler arasında sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (21).

Canel'e göre (2011) evlilikte sıklıkla yaşanan ve çatışmaya neden olan sorunlar şunlardır (84):

1. Eşlerin çatışma ve sorun çözme becerilerinde eksiklikler,

2. Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan beklentiler,
3. Ailedeki rol dağılımı konusunda eşlerin birbirlerinden farklı beklentilere sahip olmaları (kimin yemekleri yapacağı, kimin ev dışında çalışacağı, kararları kimin alacağı vb.),
4. Cinsiyet farklılıkları (kadınlar ve erkekleri ilgi, davranış, alışkanlık vb. genel farklılıkları),
5. Ekonomik sorunlar (mevcut paranın nereye harcanacağı, ne kadar para harcanacağı, ne kadarının biriktirileceği vb.),
6. Eşlerin aralarındaki iletişimin yetersiz veya hatalı olması,
7. Akrabalara ilişkin sorunlar,
8. Cinsel sorunlar (cinsellik hakkındaki beklentileri ifade edememek, zorlayıcı tavırlar vb.),
9. Çocukların büyütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları (çocuğun gideceği okul konusunda görüş farklılıkları, eşlerden birinin diğerinin çocuğu şımarttığını düşünmesi vb.),
10. Din, mezhep, kültür, değer, politik görüş farklılıklarından kaynaklanan sorunlar,
11. Eşlerin birbirlerine yeterince zaman ayıramamaları,
12. Eşlerden birinde alkol, uyuşturucu, kumar vb. bir bağımlılık bulunması,
13. Eşlerden birinin psikolojik sorunlarının olması,
14. Özel konular (çiftin çocuk sahibi olamaması, çocuk sayısı hakkında anlaşamamak, eşlerden birinin işkolik olması, aldatma, vb.)

2.6.3. Evlilikte Sorun Çözme Yolları

İnsanlar birbirleri ile etkileşim halindedirler ve bu etkileşim süreci içerisinde bazı sorunlar ve sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Evlilik kurumu da iki kişinin etkileşimi ile gerçekleştiğinden evlilikte de eşler arasında birçok açıdan (cinsellik, çocuk, ev işleri, para kazanımı, iletişim vb.) problemler yaşanabilmektedir (22).

Çatışma insan iletişiminin doğal bir unsurudur. En başarılı ve mutlu ailelerde bile zaman zaman çatışma yaşanmaktadır. Çatışmanın sebebi, iki kişinin birbirinden farklı

beklenti, ihtiyaç, değer veya yaklaşımlara sahip olmasıdır. Kişi kendisini amacına ulaşma konusunda engellenmiş hissettiğinde çatışma meydana çıkmaktadır. Uzun süreli evlilikler, çiftin çatışmaları çözme becerisinin bir sonucudur. Eşlerin arasındaki iletişimin kalitesi ve çatışmalarını çözme konusunda gösterecekleri çaba ailenin tamamını etkilemektedir. Bu noktada aile üyelerinin görevi, çatışmalarını nasıl etkili bir şekilde çözebileceklerini öğrenmeleridir. Önemli olan ailenin anlaşmazlıklar, çatışma veya problem yaşaması değil, bu duruma gösterdiği tepkinin ne olduğudur (17,85). Sağlıklı aile yapılarında çatışmalar yıkıcı değil yapıcı yollarla çözümlenmektedir. Aile, sorunu iyice büyümeden çözme konusunda isteklidir. Ailede yaşı ne olursa olsun problemin çözümü konusunda herkesin önerilerine ve bakış açısına değer verilmektedir. Her bireyin çatışma durumunda gösterdiği tepki diğerlerinden az veya çok farklı olabilmektedir. Ancak en önemlisi, sağlıklı aileler problemlerini çözme konusunda kendilerine güven duymakta ve problemlerini çözümsüz olarak algılamaya yanılığısına düşmemektedirler. Ayrıca problemin çözümü konusunda tek alternatif takılmayıp, yeni alternatifler üretmeye çalışmaktadırlar (85).

Çiftler evlilik süresinin ilk başlarında evlilikte yaşadıkları problemlerin kaynağını kendilerinde aradığını, zamanla birlikte sevginin de eskisi kadar olmamasıyla beraber, yaşanan problemlerden eşi sorumlu tutma eğiliminin arttığı ve evlilikte problemlerin kaynağına bakıldığında çiftlerin ya iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da etkili problem çözme kapasitelerinin eksik olduğu görülmektedir (86,87).

Evlilik sorunu yaşayan eşlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde, genellikle üç aşamalı bir süreç yaşanmaktadır (88). Birinci aşamada, öfke ve incinme duygularına beklentilerin karşılanmamasından doğan hayal kırıklığı eşlik etmektedir. Eşler birbirini ve ilişkilerini olumsuz olarak değerlendirmelerine rağmen evliliklerinin geleceği hakkında iyimserlikleri, eşini hoşnut etme ve sorunlarını çözme çabaları sürmektedir. İkinci aşamada, bireyler evliliğin getirdiği kazanç ve kayıplarını değerlendirmekte; eşler ayrılma ve ilişkiyi sürdürme düşünceleri arasında tereddüt yaşamaktadırlar. Evliliğe ilişkin umutlar devam etmesine rağmen şüpheler de başlamıştır. Son aşamada ise evliliğin sona erebileceği düşüncesiyle sorunları çözme çabaları anlamlı düzeyde azalmaktadır (17,88). Bu süreçte görülmesi beklenen azalmanın olmaması için bireylerin para, boş zamanları değerlendirme, evde zaman geçirme, ebeveynlik ve iletişim gibi konularda ortak bir görüşe, en azından önemli

durumlarda temel bir fikir birliğinin olması çiftlerin karşılıklı ödün vererek anlaşmaya varmayı öğrenmeleri gerekmektedir.

Çoğunlukla çiftler, problem durumunda problemi çözmek adına kolaylaştırıcı davranışları daha az sergilerken, problem çözümünü engelleyici davranışları ise daha fazla sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca sorumluluk almaktan kaçınan ve uyumsuz davranışlar sergileyen çiftlerde problem çözümünü kolaylaştırıcı davranışları engelleyici oldukları görülmektedir. Örneğin, evlilik problemleri açısından uyumsuz tavırlar sergileyen eşlerin, problemlerini çözmek adına oturup çözüme davranışında bulunmadıkları ve negatif davranışları sıklıkla sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca yapılan araştırmaların sonuçları, uyumsuz özellikler gösteren kadınların, eşlerin bakış açılarını reddetme eğilimine sahip olduklarını ve çok az pozitif tavır sergilediklerini göstermektedir (86).

Sağlıklı ailelerin aralarında daha az çatışma yaşamalarının başlıca sebepleri şunlardır (85).

1. Aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini çekinmeden birbirlerine ifade edebilmeleri,
2. Aile üyelerinin birliktelik duygusuna sahip olmaları ve ayrıca, birbirlerinin bireyselliklerine ve kişisel hayatlarına saygı göstermeleri,
3. Aralarındaki kırgınlık ve küskünlükleri fazla uzatmamaları,
4. Herhangi bir konuda karar alırken ailenin tüm üyelerinin kişisel ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alarak hareket etmeleri.

Sorun çözme becerisi, beraberinde uyum yeteneğini de getirdiğinden ruh sağlığının da bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Evlilikte, karı-koca, ebeveyn-çocuk, yakın çevre-akraba ilişkilerinden doğan pek çok sorunla sık sık karşılaşmak mümkündür. Sorun çözme becerisi etkin bir biçimde kullanıldığında evlilik ilişkisi veya aile için fırsata dönüşebilmektedir. Teknik bir beceri olarak görüldüğünde sorun çözme, eğitim yoluyla kazanılabilmekte, öğretilenilmekte ve daha üst düzeylerde geliştirilebilmektedir.

Yıldız'a göre (2012) aile içinde evli bireylerin sorunların üstesinden başarılı bir biçimde gelebilmesi için izlenecek yollar şunlardır (89).

1. Her iki tarafın da var olan sorunu rahatsız edici olarak algılamaları gerekmektedir. Eşlerin farklı düzeylerde algıladıkları sorunların çözümünde uzlaşmak güçleşmektedir.
2. Sorunun varlığını kabul etmek gerekmektedir. Sorunu yok farz etmek, daha büyük başka bir sorunu doğmasına sebep olabilmektedir.
3. Sorun doğru tanımlanmalıdır. Görünen durumun gerçekten sorunu oluşturan durum olup olmadığını tanımlamak sorun çözmenin en önemli aşamasıdır.
4. Çözüm için alternatifler üretilmelidir. Sorunun çözümünde akıcı ve esnek düşünüp farklı çözüm yolları önererek sorunu çıkmazdan kurtarmak ve başka açılardan konuya yaklaşmak için alternatif üretmek gerekmektedir.
5. Alternatifler elenerek uygun bir tanesi seçilip uygulanmalıdır. Bu noktada eşlerin birlikte karar alma becerilerinin harekete geçmesi, ilişkileri ve evlilikleri için ortak çıkarlar belirleyebilmeleri gerekmektedir.
6. Sonuçlar, değerlendirilmelidir. Değerlendirme yapmak kişilerin eksiklerini görmesini, olayları yeniden ele almasını, hedeflenenle varılan nokta arasındaki farkı görmeyi sağlamaktadır.

Sonuç olarak evlilik yaşantısında sorunların yoğun bir biçimde ortaya çıkması ve etkin bir şekilde çözümlenmemesi zaman içinde evliliklerin yıpranmasına, ilişkilerin bozulmasına ve boşanmalara neden olabilmektedir. Bu sorunların başarılı bir biçimde çözülmesiyle sağlıklı evliliklerin yaşanması söz konusudur.

2.7.Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısıyla Kadın Sağlığında ve Ailenin Bilinçlenmesinde Hemşirenin Rolü

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri temel olarak kadınların ekonomik ve sosyal kaynaklara ve güce erişim açısından erkeklere oranla dezavantajlı olmasına dayanmakta ve kaynaklara erişimde eşitsizliğe, kamuda yeterince temsil edilmemeye ve erkekler lehine ayrımcı politikalara neden olan bir toplumsal tabakalaşma biçimi yaratmaktadır (90). Bu dezavantajlar, sağlık alanında sağlığa ilişkin risklerin dağılımında, sağlık hizmetlerine erişimde ve sağlık statüsünde görünür hale gelmektedir. Sürekli olarak sosyal dezavantaja veya ayrımcılığa maruz kalan grupların daha avantajlı sosyal gruplara oranla sistematik olarak

daha kötü sağlığa sahip olmalarını ifade eden 'sağlık eşitsizlikleri' bu noktada toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile büyük ölçüde kesişmektedir. Kadınların sağlıklarının genel olarak erkeklerinkinden kötü olduğu, sağlığa bağlı yaşam kalitesi ve algılanan sağlık statüsü açılarından erkeklere göre geri planda kaldığı daha kötü durumda olduğu bilinmektedir (91).

Bireysel kimliğin, eş ve anne kimliklerinin gerisinde kalması kadının sağlık sorunlarını ikinci plana atmasına yol açabilmektedir. Kadın, önemsizleştirilmesini, görünür kılınmamasını kendisi de kabullenebilmekte, adeta içselleştirebilmektedir. Bu nedenle önemli sağlık sorunlarını dahi önemsememekte veya önemsemediğinde bile dile getirmemektedir (5,92).

Sağlık alanında kadın sağlığıyla ilgili olarak özellikle üreme sağlığına ilişkin konular cinsiyet ayrımcılığının en çok yapıldığı alandır (3). Bu nedenle kadınlar yaşam dönemleri boyunca cinsiyetleri nedeniyle üreme sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen olumsuzluklar yaşamaktadırlar. Bu olumsuzluklar çocukluk döneminde; cinsiyet seçimi, ihmal/hizmetten yararlanamama, morbidite ve mortalite hızlarının artması vb., adölesan döneminde; cinsel taciz/istismar, parali seks, istenmeyen gebelikler, erişkinlik döneminde; gebelik, doğum/doğum sonu komplikasyonlar, anne ölümleri, menopoz ve sonrası dönemde; malignensiler, osteoporoz, şiddet vb. olarak kendini göstermektedir (3,5,38,47).

Kadının cinsiyeti nedeniyle yaşadığı bu sağlık sorunlarının azaltılmasında ve önlenmesinde sağlık ekibi içerisinde yer alan hemşirelerin önemli bir rolü bulunmaktadır (3). Ekip içinde hemşireler doğrudan insanla çalışan meslek grubunu oluşturması aynı zamanda iyi niyet, içtenlik ve sevginin diğer meslek çalışanlarından fazlasıyla beklenmezken hemşirelerden bu yönde daha yüksek bir beklenti bulunması ile hemşirelere önemli sorumluluklar düşmektedir (20). Hemşirelerin kadınların sağlığını korumak, yükseltmek ve hastalıkları önlemek için kadının yaşam dönemleri boyunca kapsamlı bir sağlık hizmeti sunmaları gerekmektedir. Hemşirelerin kadına yönelik pozitif ayrımcılık bakış açısıyla, sundukları bakım hizmetlerinde kadınların sağlık bakım ihtiyaçlarına öncelik tanımaları gerekmektedir (3).

Hemşireler, kadınlara olumlu rol modeli olma, toplumsal cinsiyete dayalı bireysel, toplumsal eğitimler yapma, kadını evinden çıkarıcı aktiviteler için sektörler arası işbirliği yapma, danışmanlık, rehberlik gibi görevleri bulunmakta ve bu konuda hemşirelere sorumluluklar düşmektedir (19,20).

Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolü gelişimde etkili olan modellerden en önemlisinin anne-babalar olduğu ve çocukların ebeveynlerinden gördükleri rol modellerini içselleştirdikleri belirtilmektedir (93). Bu nedenle anne-babanın bilinçlendirilmesinde özellikle hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Çünkü hemşireliğin temel amaçlarından biri bireyin, ailenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu konularda eğitim ve danışmanlık hizmeti vermektir (3). Bu açıdan hemşireler, anne ve babaların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bakış açısını kazanmalarında kritik rol oynamakta, kadın sağlığını geliştirerek, sağlıklı kadınlardan sağlıklı çocuklar, sağlıklı çocuklardan sağlıklı toplumlar oluşmasında katkıda bulunacaktır. Böylece, sağlıklı birey yetiştirerek ve eşitlikçi bakış açısı kazandırarak evlilik ilişkilerine olumlu katkılar sağlanacaktır (19,20).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Çalışma, evli kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyumuna etkisini belirlemek amacıyla araştırma kesitsel-tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

Araştırmanın evrenini Şanlıurfa Merkez'de bulunan evli kadınlar oluşturmaktadır. Araştırma, Şanlıurfa ilinde Karaköprü, Haliliye ve Eyyübiye merkez ilçelerinde yapılmıştır. Şanlıurfa Belediyesi'nden alınan Temmuz 2014 bilgilerine göre hane sayıları Karaköprü merkez ilçesinde 51,767, Haliliye merkez ilçesinde 123,763, Eyyübiye merkez ilçesinde 107,989 olmak üzere toplamda 283,519 hane sayısı mevcuttur.

3.3. Araştırmanın Evreni

Çalışmanın evrenini Şanlıurfa Merkez'de bulunan evli kadınlar oluşturmaktadır. Evli kadınlara hane sayısından ulaşılabilecek şekilde planlanma yapılmıştır. Buna göre çalışmanın evrenini 283,519 evli kadın oluşturmuştur.

3.4. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi evren sayısı bilinen örneklem formülüne göre $\alpha= 0,01$ ve $p=0,1$ $q=0,9$ (p değerini TÜİK 2013 evlenme oranı 0,08 temel alınmıştır) $d=0,05$ $N=283,519$

değerler kullanılarak örneklem büyüklüğü 150 olarak hesaplanmıştır. Tabakalı örneklem yöntemi kullanılarak Şanlıurfa merkez ilçelerine düşecek evli kadın sayısı belirlenmiştir. Buna göre Karaköprü merkez ilçesinde 27, Haliliye merkez ilçesinde 66, Eyyübiye merkez ilçesinde 57 olmak üzere toplam 150 evli kadın araştırmanın örneklemine oluşturmuştur. Her hanede bir evli kadın olacak şekilde sorularak çalışmaya katılacak kadınlar belirlenmiştir. Araştırmacının ilk çaldığı kapı araştırmanın başlangıç noktası sayılarak, sırasıyla kapılar çalınmış kabul edenler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.5. Araştırmanın Uygulanması

Araştırmacı tarafından Şanlıurfa Valiliği ve Halk Sağlığı Müdürlüğü araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. Şanlıurfa Valiliği ve Halk Sağlığı Müdürlüğü'nden araştırma için izin alınmıştır. Araştırma 2014 Temmuz ayından başlanıp, 2015 Aralık ayında tamamlanmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli olan izinlerin alınması 5 ay sürmüştür. Bu nedenle araştırma 1,5 yılda tamamlanmıştır. 2015 Ocak ve Şubat aylarında belirlenen hanedeki evli kadınlar ziyaret edilmiştir. 206 evli kadın ziyaret edilmiş olup 44 evli kadın anketi doldurmayı reddetmiştir. 12 kadın ise anketi soruların içeriğinden dolayı yarım bırakmıştır. Anketlerde evlilik ilişkileri ve eşlerinin davranışları ile ilgili soruların yer alması kadınların tedirginlik yaşamalarına, anketleri yarım bırakmalarına neden olmuştur. Aynı zamanda anket sorularının fazla olması araştırmaya katılımı olumsuz etkilemiştir. Anket doldurmakla ilgili en fazla olumsuz cevap Karaköprü merkez ilçesinden alınmıştır. Araştırmacı tarafından evli kadınlara öncelikle araştırmanın amacı anlatılmış ve anket doldurma sırasında dikkat edilecek noktalar belirtilmiştir. Bu bilgilendirme ortalama 15-20 dakika arasında sürmüştür. Sonra anketler okur-yazar olan evli kadınlara verilerek araştırmacı gözleminde doldurulması sağlanmış olup okur-yazar olmayan evli kadınların anketleri ise araştırmacı tarafından anket soruları sorularak aynı gün içerisinde doldurulmuştur. Anketlerin doldurulması ortalama 2 saat sürmüştür.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından literatür desteği (3,17) ile oluşturulan anket formu; **Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)**, **Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği** ve **Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)** ile toplanmıştır.

3.6.1. Anket Formu

Araştırmacı tarafından literatür taranarak (3,17), Sayın Doç. Dr. Azize Nilgün CANEL ve Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN görüşü ile oluşturulan anket formu; yaş, en uzun yaşanan yer, eğitim, çocuk sayısı, evlilik yılı, vb. sosyo-demografik ve evlilikle ilgili özelliklerini içeren 17 sorudan oluşmaktadır (Ek III).

3.6.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları belirlemek amacıyla 2008 yılında Simge Zeyneloğlu tarafından oluşturulan “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği” (TCRTÖ) adı verilen anket kullanılmıştır (Ek IV).

Toplam 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği 0-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek, kadınlar toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümlelerine ise; tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer kadının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise kadının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Yani ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, örneklem toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahiptir. Toplam puan ortalaması 95’in altında ise örneklem toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahiptir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 38 madde

için “0,92” olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçek maddelerinin birbiriyle yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

3.6.3. Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği

Ölçek, evli bireylerin evlilikte karşılaştıkları problemleri çözme becerilerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla (Marital Problem Solving Scale) Baugh, Avery ve Sheets-Hawoth tarafından 1982’de geliştirilmiş, 9 maddelik 7 dereceli bir ölçektir (Ek V).

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Hünler ve Gençöz tarafından 2002 yılında yapılmıştır (94). Orijinal formunda 7 dereceli olarak değerlendirilen ölçek, cevaplanmasının kolay olması bakımından 5 basamaklı değerlendirme ölçeğine dönüştürülmüştür.

Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45 en düşük puan ise 9’dur. Yüksek puan, bireyin kendini evlilikte sorun çözme becerileri açısından başarılı algıladığını göstermektedir. Ölçek geçerli ve güvenilirdir. Ölçeği Türkçe’ye uyarlama sırasında iç tutarlılık (.95) ve test-tekrar test ($p<.001$) güvenilirlik çalışması yapılmıştır (94).

3.6.4. Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)

Canel (2007) tarafından geliştirilen Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ), evli bireylerin evlilik doyum düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır (86). Doğru-yanlış şeklinde iki seçenekli, 101 maddeden oluşan ölçekte puanlarken çevrilmesi gereken ters maddeler bulunmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak düşük doyuma; düşük puan almak yüksek doyuma işaret etmektedir (Ek VI).

Ölçeğin 5 alt boyutu vardır. Bunlar: 1) Evlilik Uyumu: Bu alt boyut da ilişki mutluluğu, çatışma ve yakınlık olmak üzere üçe ayrılmaktadır. 2) Öfke 3) Eşin Ailesiyle İletişim 4) Ekonomik Anlayış 5) Ebeveynlik Anlayışı. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları için iç

tutarlılığına (.96 ile .94 arasında), test-tekrar test güvenilirliğine ($p < .05$); geçerlik çalışmaları için de kapsam, yapı ve kriter geçerliğine bakılmıştır. Ölçek geçerli ve güveniliridir.

3.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın uygulanabilmesi için Şanlıurfa Valiliği ve Halk Sağlığı Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır (Ek I). Sonra araştırmanın etiksel uygunluğu açısından Harran Üniversitesi Etik Kurulundan onam alınmıştır (Ek II).

Veri toplama aşamasında ise kadınlara yine araştırmanın konusu, amacı, süresi ve uygulanacak veri toplama metodu anlayacakları şekilde açıklanarak "Aydınlatılmış Onam" ilkesi, istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri belirtilerek "Özerklik" ilkesi, verdikleri bilgilerin kimseyle paylaşılmayacağı ve korunacağını söyleyerek "Gizlilik ve Gizliliğin Korunması" ilkesi, kimliklerin gizli tutulacağı belirtilerek "Kimliksizlik ve Güvenlik" ilkesi yerine getirilmiştir. Bu ilkeler sağlandıktan sonra araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden veriler elde edilmiştir (Ek VII).

Araştırmada kullanılan Görüşme formları Araştırmacı tarafından dosyalanmış ve çalışma tamamlandıktan sonra 2 yıl saklanarak daha sonra yok edilmesi planlanmıştır.

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma haneleri ziyaret ederek yapıldığı için veriler burayla sınırlıdır. Ayrıca araştırmada veriler anket formu ile yüz yüze görüşme tekniği ile toplandığı için araştırma sonuçlarının doğruluğu bireylerin verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

3.9. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadaki elde edilen verilerin istatistiksel analizinde SPSS 16.0 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0.01$, $p < 0.05$ değeri kabul

edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde ortalama, standart sapma, ortanca, yüzdeler, minimum ve maksimum değerler kullanılmıştır. Ölçek puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro ve Kolmogorov-Smirnov testleri uygulanmıştır. Kadınların sosyo-demografik özellikleri bağımsız değişken, ölçek puanları bağımlı değişken olarak değerlendirilmiştir. Veriler Mann Whitney U testi, Kruskal – Wallis testi ve korelasyon ile hesaplanmıştır.

4. BULGULAR

Tablo 4.1. Kadın ve Eşlerinin Sosyo-Demografik Özellikleri

n=150

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde(%)
Kadının Yaşı		
30 yaş ve altı	59	39,3
30 yaş üstü	91	60,7
Eşinin Yaşı		
35 yaş ve altı	59	39,3
35 yaş	91	60,7
Kadınların En Uzun Yaşadığı Yer		
İl	114	76,0
İlçe	20	13,3
Köy/kasaba	16	10,7
Kadınların Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil + Okuryazar	24	16,0
İlköğretim mezunu	70	46,6
Lise mezunu	25	16,7
Üniversite ve Üzeri	31	20,7
Eşinin Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil+Okuryazar	10	6,7
İlköğretim mezunu	59	39,3
Lise mezunu	34	22,7
Üniversite ve Üzeri	47	31,3
Kadının Çalışma Durumu		
Evet	40	27,3
Hayır	110	72,7
Mesleği		
Memur	30	75,0
Esnaf	3	7,5
İşçi	7	17,5
Günlük Çalıştığı Saat		
8 saat ve altı	36	90
8 saat üstü	4	10
Eşinin Çalışma Durumu		
Evet	121	81,3
Hayır	29	18,7

Tablo 4.1. (Devamı) Kadın ve Eşlerinin Sosyo-Demografik Özellikleri**n=150**

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde(%)
Mesleği		
Memur	54	44,6
Esnaf	17	14,0
İşçi	50	41,3
Günlük Çalıştığı Saat		
8 saat ve altı	58	47,9
8 saat üzeri	63	52,1

Tablo 4.1’de Evli kadınların ve eşlerinin sosyo-demografik özellikleri verilmiştir. Bu verilere bakıldığında, kadınların %60,7’si 30 yaşından büyük, eşlerinin %60,7’sinin 35 yaşından büyük olduğu saptanmıştır. Kadınların %76,0’nın en uzun yaşadığı yerin il olduğu belirlenmiştir. Kadınların %46,6’sının ilköğretim mezunu, eşlerin ise %39,3’nun ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Kadınların %72,7’sinin gelir getiren herhangi bir işte çalışmadığı, %27,3’ünün çalışan olduğu (çalışan kadınların %75’inin memur sınıfında yer aldığı) ve çalışan kadınların %90’nun günlük 8 saat ve altında çalıştığı belirlenmiştir. Eşlerin ise %81,3’unun gelir getiren herhangi bir işte çalıştığı (çalışan eşlerin %44,6’sının memur sınıfında yer aldığı) ve çalışan eşlerin %52,1’nin günlük 8 saatten fazla çalıştığı saptanmıştır.

Tablo 4.2. Ailenin Sosyo-Demografik Özellikleri**n=150**

Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde(%)
Ailenin Sosyoekonomik Durumu		
İyi	73	48,7
Orta	68	45,3
Kötü	9	6,0
Eşinizle Evlenme Şekliniz		
Görücü Usulü	88	58,7
Severek /Anlaşarak	62	41,3
Evlilik Süresi		
5 yıl ve altı	35	23,3
5 yıl üstü	115	76,7
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	125	83,3
Geniş Aile	25	16,7
Eşinizle İlişki Durumunuz		
Çok İyi	38	25,3
İyi	76	50,7
Orta	36	24,0
Çocuk Sayısı		
Yok	10	6,7
1	33	22,0
2	46	30,7
3	36	24,0
3'den Fazla	25	16,7

Tablo 4.2'de araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri verilmiştir. Araştırmaya katılan ailelerin %48,7'si sosyoekonomik durumunu iyi olarak değerlendirmiştir. Kadınların % 58,7'sinin görücü usulü evlendiği, % 76,7' sinin 5 yıldan daha uzun süre evli olduğu belirlenmiştir. Aile tipine bakıldığında % 83,3'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu, kadınların % 50,7'sinin eşleriyle ilişki durumlarını iyi olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların % 30,7'sinin ise 2 çocuğa sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.3. Kadınların TCRTÖ ve Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği Puan Durumları

	Min-Max	X±SS
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	85-176	122,14±17,1
Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği	9-45	31,40±8,6

Tablo 4.3'de araştırmaya katılan kadınların TCRTÖ ve evlilikte sorun çözme ölçeği puan durumları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği (TCRTÖ) puan ortalamalarının 122,14±17,1 olduğu hesaplanmıştır. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95'in üzerinde olduğundan araştırmaya katılan kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip oldukları saptanmıştır. Ve araştırmaya katılan kadınların evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortalamaları 31,40±8,6 olduğu hesaplanmış ve ölçekten alınan toplam puan kadınların, evlilikte sorun çözme becerileri açısından kendilerini başarılı algıladığını göstermiştir.

Tablo 4.4. Kadınların EDÖ Alt Boyutları ve EDÖ Puan Durumları

	Min-Max	X±SS
1.Alt Boyut: Evlilik Uyumu	22-50	33,96±5,9
1a.Alt Ölçek: İlişki Mutluluğu	11-26	17,66±3,8
1b.Alt Ölçek: Çatışma	0-15	7,46±4,01
1c.Alt Ölçek: Yakınlık	0-14	8,83±4,06
2. Alt Boyut: Öfke	2-11	5,72±2,1
3. Alt Boyut: Eşin Ailesiyle İletişim	1-10	5,56±2,1
4. Alt Boyut: Ekonomik Anlayış	0-5	2,94±1,1
5. Alt Boyut: Ebeveynlik Anlayışı	1-9	5,59±1,5
Evlilik Doyum Ölçeği Toplam	37-79	53,89±8,8

Tablo 4.4’de araştırmaya katılan kadınların evlilik doyum ölçeği (EDÖ) alt boyutları ve evlilik doyum ölçeği (EDÖ) toplam puan durumları bulunmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların 1.alt ölçek: ilişki mutluluğu puan ortalamaları 17,66±3,8, 2. alt ölçek: çatışma puan ortalamaları 7,46±4,01, 3. alt boyut: yakınlık puan ortalamaları 8,83±4,06 olan evlilik uyumu toplam puan ortalaması 33,96±5,9 olduğu saptanmıştır.

Kadınların öfke puan ortalamaları 5,72±2,1, eşin ailesiyle iletişim puan ortalamaları 5,56±2,1, ekonomik anlayış puan ortalamaları 2,94±1,1, ebeveynlik anlayışı puan ortalamaları 5,59±1,5 olup evlilik doyum ölçeği toplam puan ortalaması 53,89±8,8 olduğu hesaplanmıştır. Ölçekten alınan toplam puan, kadınların evlilikten aldığı doyumun orta seviyede olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.5. Evli Kadınların TCRTÖ, Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği ve EDÖ'nün Korelasyonları

Değişkenler	TCRTÖ		Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği		EDÖ	
	r	p	r	p	r	p
TCRTÖ	1		-0,254*	0,002	0,365*	0,000
Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği	-0,254*	0,002	1		-0,407*	0,000
EDÖ	0,365*	0,000	-0,407*	0,000	1	

* p<0,01

Tablo 4.5'de toplumsal cinsiyet ölçeği ile evlilikte sorun çözme ve evlilikte doyum ölçekleri arasındaki korelasyonlara bakıldığında toplumsal cinsiyet ölçeği ile evlilikte sorun çözme arasında negatif bir ilişki; evlilikte doyum ölçeği arasında pozitif bir ilişki görüldüğü ve bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$, $p < 0.01$). Kadınların geleneksel tutumdan eşitlikçi tutuma yöneldikçe evlilikte alınan doyumun yüksek olduğu, fakat sorun çözme becerilerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Evlilikte sorun çözme ile evlilikte doyum ölçeği arasında negatif bir ilişki olduğu, ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p < 0.01$). Kadınların evlilikte sorun çözme becerilerinde başarılı oldukça ise evlilikte alınan doyumun azaldığı belirlenmiştir.

Tablo 4.6. Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ, Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği ve EDÖ Puan Ortancaları

Değişkenler	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği			Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği			Evlilik Doyum Ölçeği		
	Ortanca	Z	p	Ortanca	Z	p	Ortanca	Z	p
Kadının Yaşı									
30 yaş ve daha küçük	84,74	-2,097	0,03	74,47	-0,233	0,81	79,40	-1,937	0,053
30 yaş üstü	69,51			76,16			65,56		
Eşinin Yaşı									
35 yaş ve altı	84,74	-2,097	0,03	74,47	-0,233	0,81	79,40	-1,937	0,053
35 yaş üstü	69,51			76,16			65,56		
Kadınların En Uzun Yaşadığı Yer									
İl	68,93	10,87	0,004	76,82	1,128	0,56	68,85	2,73	0,25
İlçe	96,10			65,95			84,92		
Köy/kasaba	96,56			78,03			64,97		
Kadınların Eğitim Durumu									
Okur-Yazar Değil + Okuryazar	85,29	31,37	0,00	71,02	10,55	0,01	70,07	10,58	0,01
İlköğretim	88,07			67,15			80,25		
Lise	78,46			76,36			65,83		
Üniversite Ve Üzeri	37,15			97,13			50,80		
Eşinin Eğitim Durumu									
Okur-yazar değil+ Okuryazar	98,65	30,27	0,00	61,65	8,422	0,03	71,00	8,988	0,02
İlköğretim	87,25			67,28			80,61		
Lise	87,84			73,81			72,10		
Üniversite ve Üzeri	46,90			89,99			56,07		
Kadının Çalışma Durumu									
Evet	48,72	-4,553	0,00	90,24	-2,507	0,01	55,71	-2,54	0,01
Hayır	85,24			70,14			75,62		
Eşinin Çalışma Durumu									
Evet	73,00	-1,440	0,15	77,04	-0,886	0,37	69,34	-0,67	0,50
Hayır	85,93			69,09			75,12		
Ailenin Sosyoekonomik Durumu									
İyi	76,82	2,970	0,22	74,81	0,355	0,83	72,62	0,706	0,70
Orta	71,21			75,14			69,43		
Kötü	97,17			83,83			61,22		
Eşinizle Evlenme Şekliniz									
Görücü Usulü	84,47	-3,012	0,003	73,25	-0,756	0,44	72,74	0,803	0,42
Severek /Anlaşarak	62,77			78,69			67,13		
Evlilik Süresi									
5 yıl ve altı	74,90	-,093	0,92	79,67	-0,649	0,51	78,42	-1,078	0,28
5 yıl üstü	75,68			74,23			68,78		
Aile Tipi									
Çekirdek Aile	73,13	1,493	0,13	79,09	-2,266	0,02	68,13	-1,487	0,13
Geniş Aile	87,34			57,54			81,42		

Tablo 4.6. (Devamı) Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ, Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği ve EDÖ Puan Ortancaları

Değişkenler	Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği			Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği			Evlilik Doyum Ölçeği		
	Ortanca	KW	p	Ortanca	KW	p	Ortanca	KW	p
Eşinizle İlişki Durumunuz									
Çok İyi	68,25	1,446	0,48	110,89	42,246	0,00	57,27	5,916	0,052
İyi	78,43			71,68			71,51		
Orta	76,97			46,21			81,16		

KW= Kruskal-Wallis Testi

Z= Mann-Whitney U Testi

Tablo 4,6'da evli kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği (TCRTÖ), evlilikte sorun çözme ve evlilikte doyum ölçeği (EDÖ) puan ortancaları durumları verilmiştir. 30 yaş ve daha küçük olan kadınların TCRTÖ puan ortancası 84,74, evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortancası 74,47 ve EDÖ puan ortancası ise 79,40' dır. 30 yaşından büyük olan kadınlarda ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları sırasıyla 69,51, 76,16 ve 65,56 'dır. Yaş arttıkça TCRTÖ puanları azalmış ve yaş ile TCRTÖ puan ortancalarının dağılımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır ($p<0,05$). Yaş ile evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ puan ortancaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($p>0,05$).

Erkeklerin yaş ile ölçekler arasındaki ilişkiye bakıldığında; kadınların yaş ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ puan ortancaları ve istatistiksel olarak anlamlılık ilişkileri benzerlik göstermektedir ($p<0,05$) ($p>0,05$).

Kadınların en uzun yaşadığı yerleşim yer ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; en uzun yaşanan yer il olan kadınların TCRTÖ puan ortancası 68,93 iken, ilçe ve köyde en uzun süreyi geçiren kadınlarda ortancanın hemen hemen aynı olduğu ve istatistiksel olarak farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,01$). Yaşanılan yer ile evlilikte sorun çözme ve EDÖ puan ortancaları karşılaştırıldığında ilişkiler arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Kadınların eğitim durumu ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; eğitim seviyesi en düşük olan kadınların (okur-yazar olmayan ve sadece okuma yazma bilen) TCRTÖ puan

ortancası 85,29, evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortancası 71,02 ve EDÖ puan ortancası 70,07'dir. Üniversite ve üzeri olan kadınların TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 37,15, 97,13 ve 50,80'dir. Eğitim düzeyi ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ puan ortanca dağılımları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$).

Erkeklerin eğitim durumu ile ölçeklerin ortancaları incelendiğinde; eğitim seviyesi en düşük olan erkeklerin (okur-yazar olmayan ve sadece okuma yazma bilen) TCRTÖ puan ortancası 98,65, evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortancası 61,65 ve EDÖ puan ortancası ise 71,00'dir. Eğitim seviyesi üniversite ve üzeri olan erkeklerin ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 46,90, 89,99 ve 56,07'dir. Eğitim düzeyi arttıkça TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ puan ortanca dağılımları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmıştır ($p<0,05$).

Kadınların çalışma durumu ile ölçekler arasındaki ilişki incelendiğinde; çalışma durumuna evet diyenlerin TCRTÖ puan ortancası 48,72, evlilikte sorun çözme ölçeği ortancası 90,24 ve EDÖ puan ortancası 55,71'dir. Çalışma durumuna hayır diyen kadınların TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 85,24, 70,14 ve 75,62'dir. Çalışma durumu ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ puan ortanca dağılımları ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Erkeklerin çalışma durumu ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; çalışma durumuna evet diyenlerin TCRTÖ puan ortancası 73,00, evlilikte sorun çözme ölçeği ortancası 77,04, EDÖ ortancası 69,34'dür. Çalışma durumuna hayır diyen erkeklerin TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 85,93, 69,09 ve 75,12'dir. Çalışma durumu ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ ortancaları karşılaştırıldığında ilişkiler arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Ailenin sosyoekonomik durumu ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; sosyoekonomik durumu iyi olanlarda TCRTÖ puan ortancası 76,82, evlilikte sorun çözme ölçeği ortancası 74,81 ve EDÖ puan ortancası 72,62'dir. Kötü olarak değerlendiren kadınlarda

ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 97,17, 83,83 ve 61,22'dir. Sosyoekonomik durumu kötüleştikçe TCRTÖ, evlilikte sorun çözme puan ortancaları artmış, EDÖ puan ortancaları azalarak doyum artmıştır. Fakat sosyoekonomik durumu ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ ortancaları karşılaştırıldığında ilişkiler arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Evlenme şekli ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; görücü usulü evlenen kadınlarda TCRTÖ puan ortancası 84,47, evlilikte sorun çözme ölçeği ortancası 73,25 ve EDÖ ortancası 72,74'dür. Severek /Anlaşarak evlenenlerde ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 62,77, 78,69 ve 67,13'dür. Görücü usulü evlenen kadınların, severek /anlaşarak evlenenlere göre TCRTÖ ortanca değeri daha fazla çıkmış ve evlenme şekli ile TCRTÖ puan ortanca dağılımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$), fakat evlenme şekli ile evlilikte sorun çözme ve EDÖ ortancaları arasında fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$).

Evlilik süresi ile ölçekler arasındaki ilişki incelendiğinde; evli kalma süresi 5 yıl ve altında olan kadınların TCRTÖ puan ortancası 74,90, evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortancası 79,67 ve EDÖ puan ortancası 78,42'dir. Evli kalma süresi 5 yıl üstünde olan kadınlarda ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ ortancaları sırasıyla 75,68, 74,23 ve 68,78'dir. Evlilik süresi ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ve EDÖ puan ortancaları arasında istatistiksel olarak fark anlamlı çıkmamıştır ($p>0,05$).

Aile tipi ile ölçekler arasında ilişkiye bakıldığında; çekirdek aile tipine sahip olanlar da TCRTÖ puan ortancası 73,13, evlilikte sorun çözme ölçeği ortancası 79,09 ve EDÖ ortancası 68,13'dür. Geniş aile tipine sahip olanlarda ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları ise sırasıyla 87,34, 57,54 ve 81,42'dir. Evlilikte sorun çözme beceri puan ortancaları geniş aile tipine sahip olan kadınlarda daha yüksek çıkmış ve aile tipi ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).Fakat aile tipi ile TCRTÖ ve EDÖ puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Kadınların eşleriyle ilişki durumu ile ölçekler arasındaki ilişki incelendiğinde; ilişki durumu çok iyi olanlarda TCRTÖ puan ortancası 68,25, evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortancası 110,89 ve EDÖ puan ortancası 57,27'dir. İlişki durumu orta olarak değerlendiren kadınlarda ise TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ortancaları sırasıyla 76,97, 46,21 ve 81,16'dır. İlişki durumu iyi oldukça kadınların evlilikte sorun çözme becerileri daha yükselmiş, ilişki durumu ile evlilikte sorun çözme puan ortancaları arasında ilişki istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$). Fakat kadınların eşleriyle ilişki durumları ile TCRTÖ ve EDÖ puan ortancaları arasında istatistiksel olarak fark anlamsız çıkmıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.7. Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre EDÖ'nün Alt Boyutlarının Puan Ortancaları

Değişkenler	1. Alt Boyut: Evlilik Uyumu		2. Alt Boyut: Öfke		3. Alt Boyut: Eşin Ailesiyle İletişim		4. Alt Boyut: Ekonomik Anlayış		5. Alt Boyut: Ebeveynlik Anlayışı	
	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p
Kadının Yaşı										
30 yaş ve daha küçük	81,29	0,188	82,31	0,118	80,46	0,256	77,45	0,646	66,57	0,377
30yaş üstü	71,75		72,09		72,29		74,24		72,68	
Eşinin Yaşı										
35 yaş ve altı	81,29	0,188	82,31	0,118	80,46	0,256	77,45	0,646	66,57	0,377
35yaş üstü	71,75		72,09		72,29		74,24		72,68	
Kadınların En Uzun Yaşadığı Yer										
İl	73,80	0,688	73,49	0,491	75,24	0,707	73,88	0,621	70,06	0,494
İlçe	81,80		85,80		81,60		77,60		79,17	
Köy/kasaba	79,72		76,97		69,72		84,44		63,23	
Kadınların Eğitim Durumu										
Okur-yazar değil + Okuryazar	72,48	0,002	88,19	0,001	72,60	0,295	80,04	0,221	71,52	0,425
İlköğretim mezunu	89,06		83,59		81,84		81,34		65,62	
Lise mezunu	63,96		72,56		74,26		67,28		80,79	
Üniversite ve Üzeri	56,52		49,77		64,42		65,44		72,63	
Eşinin Eğitim Durumu										
Okur-yazar değil+Okuryazar	76,50	0,034	100,55	0,000	66,35	0,045	73,75	0,109	53,95	0,412
İlköğretim mezunu	85,94		91,55		83,25		85,39		68,83	
Lise mezunu	77,07		66,29		83,28		64,74		70,61	
Üniversite ve Üzeri	61,04		56,68		62,10		71,24		76,44	
Kadının Çalışma Durumu										
Evet	62,35	0,023	57,64	0,002	65,82	0,097	69,60	0,297	68,40	0,710
Hayır	80,35		82,00		79,02		77,65		71,23	
Eşinin Çalışma Durumu										
Evet	75,59	0,960	72,70	0,103	75,20	0,863	74,27	0,463	70,92	0,802
Hayır	75,14		87,17		76,74		80,62		68,84	

Tablo 4.7. (Devamı) Evli Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre EDÖ'nün Alt Boyutlarının Puan Ortancaları

Değişkenler	1. Alt Boyut: Evlilik Uyumu		2. Alt Boyut: Öfke		3. Alt Boyut: Eşin Ailesiyle İletişim		4. Alt Boyut: Ekonomik Anlayış		5. Alt Boyut: Ebeveynlik Anlayışı	
	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p	Ort.	p
Ailenin Sosyoekonomik Durumu										
İyi	78,23	0,749	77,34	0,876	70,26	0,229	87,08	0,003	67,57	0,440
Orta	72,70		73,66		82,10		66,07		75,10	
Kötü	74,50		74,44		68,11		52,83		62,11	
Eşinizle Evlenme Şekliniz										
Görücü Usulü	76,79		81,91		81,64		77,99		71,42	
Severek /Anlaşarak	73,67	0,664	66,40	0,029	66,78	0,037	71,97	0,385	69,12	0,735
Evlilik Süresi										
5 yıl ve altı	80,79	0,410	69,89	0,376	81,31	0,361	68,54	0,268	76,38	0,408
5 yıl üstü	73,89		77,21		73,73		77,59		69,22	
Aile Tipi										
Çekirdek Aile	73,53	0,213	73,56	0,216	75,21	0,855	72,67	0,064	70,92	0,780
Geniş Aile	85,36		85,18		76,94		89,64		68,52	
Eşinizle İlişki Durumunuz										
Çok İyi	57,51		55,49		62,20		70,57		82,24	
İyi	78,91	0,008	79,86	0,003	74,58	0,013	85,99	0,004	71,23	0,033
Orta	87,28		87,43		91,49		58,57		57,32	

Tablo 4.7'de evli kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre EDÖ alt boyutlarının puan ortancaları verilmiştir. 30 yaş ve daha küçük kadınlar ile 30 yaş üstü olan kadınların sırasıyla, evlilik uyumu puan ortancaları 81,29-71,75, öfke puan ortancaları 82,31-72,09, eşin ailesiyle iletişim puan ortancaları 80,46-72,29, ekonomik anlayış puan ortancaları 77,45-74,24, ebeveynlik anlayış puan ortancaları 66,57-72,68'dir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, kadınların yaş ile EDÖ alt boyut puan ortancalarının dağılımı arasında fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$).

Eşlerin yaşı ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; eşlerin 35 yaş ve altı, 35 yaş üstü puan ortancaları ve istatistiksel olarak anlamlılık ilişkileri, kadınların aldığı puan ortancaları ile istatistiksel olarak anlamlılık ilişkileri benzer sonuç aldığı saptanmıştır.

Kadınların en uzun yaşadığı yer ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; en uzun yaşadıkları yerleşim yeri il ve köy/kasaba olan kadınların sırasıyla, evlilik uyumu puan ortancaları 73,80-79,72, öfke puan ortancaları 73,49-76,97 eşin ailesiyle iletişim puan ortancaları 75,24-69,72, ekonomik anlayış puan ortancaları 73,88-84,44 ve ebeveynlik anlayış puan ortancaları 70,06-63,23'dür. Kadınların en uzun yaşadığı yer ile EDÖ alt boyut puan ortancaları arasında ilişki istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır($p>0,05$).

Kadınların eğitim durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; eğitim seviyesi en düşük olan kadınlar (okur-yazar olmayan ve sadece okuma yazma bilen) ile eğitim seviyesi üniversite ve üzeri olan kadınların sırasıyla, evlilik uyumu puan ortancaları 72,48-56,52, öfke puan ortancaları 88,19-49,77'dir. Eğitim seviyesi ile evlilik uyumu ve öfke kontrolü artmıştır ($p<0,05$), fakat eğitim düzeyi ile eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayış puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($p>0,05$).

Erkeklerin eğitim durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; eğitim seviyesi en düşük olan erkekler (okur-yazar olmayan ve sadece okuma yazma bilen) ile eğitim seviyesi üniversite ve üzeri olan erkeklerin sırasıyla, evlilik uyumu puan ortancaları 76,50- 61,04, öfke puan ortancaları 100,55-56,68, eşin ailesiyle iletişim puan ortancaları 66,35-62,10'dır. Erkeklerin eğitim düzeyi ile evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişimi artmış ve eğitim seviyesi ile arasında istatistiksel olarak ilişki anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$), fakat ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayış puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($p>0,05$).

Kadınların gelir getiren bir işte çalışma durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; çalışma durumuna evet diyen kadınlar ile hayır diyen kadınlar sırasıyla evlilik uyumu puan ortancaları 62,35-80,35, öfke puan ortancaları 57,64-82,00'dir.Çalışan kadınlarda evlilik uyum ve öfke kontrolü daha yüksek olduğu saptanmış ve yapılan istatistiksel değerlendirmede, kadınların gelir getiren bir işte çalışma durumu ile evlilik uyumu, öfke puan ortancaları arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır ($p<0,05$). Fakat çalışma durumu ile eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayış puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Erkeklerin gelir getiren bir işte çalışma durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde ise; yapılan istatistiksel değerlendirmede, erkeklerin çalışma durumu ile EDÖ alt boyut puan ortancaları arasında ilişki anlamsız çıkmıştır ($p>0,05$).

Ailenin sosyoekonomik durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; sosyoekonomik durumu iyi olanlar da ekonomik anlayış puan ortancası 78,23 iken, kötü olanlarda 52,83'dür. Sosyoekonomik durumu kötü olan kadınların iyi olan kadınlara göre ekonomik anlayış boyutu artmış ve yapılan istatistiksel değerlendirmede, sosyoekonomik durum ile arasında anlamlı bir fark çıkmıştır ($p<0,05$). Fakat sosyoekonomik durum ile evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ebeveynlik anlayış puan ortancaları arasında ilişki anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$).

Evlenme şekli ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; görücü usulü evlenen kadınlar ile severek /anlaşarak evlenenlerde sırasıyla, öfke puan ortancaları 81,91-66,78 ve eşin ailesiyle iletişim puan ortancaları 81,64-66,78'dir. Severek/Anlaşarak evlenen kadınlarda öfke kontrolü ve eşin ailesiyle iletişim artmış, evlenme şekli ile karşılaştırıldıklarında istatistiksel olarak fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Fakat evlenme şekli ile evlilik uyumu, ekonomik anlayış, ebeveynlik anlayış puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($p>0,05$).

Evlilik süresi ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; evli kalma süresi 5 yıl ve altında olanlar ile 5 yıl üstünde olan kadınlarda, EDÖ alt boyut puan ortancaları artma ve azalma göstermesine rağmen evlilik süresi ile EDÖ alt boyut puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Aile tipi ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; çekirdek aile tipine sahip olanların, geniş aile tipine sahip olanlara göre evlilik uyumu, öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayışı daha fazla, ebeveynlik anlayışının daha düşük olduğu çıkmıştır. Fakat yapılan istatistiksel değerlendirmede, aile tipi ile EDÖ alt boyut puan ortancaları arasında ilişki anlamsız bulunmuştur.($p>0,05$).

Kadınların ilişki durumu ile EDÖ alt boyutları incelendiğinde; ilişki durumunu çok iyi olarak değerlendiren kadınlar ile orta düzey olarak değerlendiren kadınların sırasıyla, evlilik uyumu puan ortancaları 57,51-87,28, öfke puan ortancaları 55,49-87,43, eşin ailesiyle iletişim puan ortancaları 62,20-91,49, ekonomik anlayış puan ortancaları 70,57-58,57 ve ebeveynlik anlayış puan ortancaları 82,24-57,32'dir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, kadınların ilişki durumu ile EDÖ alt boyut puan ortancaları arasındaki ilişki anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$).

5. TARTIŞMA

Toplumumuzda kadın ve erkeğin evlilik içindeki konumları ve görevleri net olarak belirlenmiş ve buna göre de beklentiler konulmuştur. Dolayısıyla bireyin toplumsal cinsiyet rolünün yani toplumun bireyden beklediği davranış örüntüsünün, her şeyde olduğu gibi evlilik yaşantısında, sorunların çözümünde ve evlilik doyumu üzerinde de etkili olduğu düşünülmektedir. Eşlerin birbirlerinin davranışlarını açıklamak için yaptıkları yüklemeler, çatışma sırasındaki iletişimleri, benimsemiş oldukları toplumsal cinsiyet rolleri evlilik dinamiklerinin önemli belirleyicileri olarak ortaya çıkmaktadır (23). Bu çalışma da kadınların eşitlikçi tutuma yöneldikçe evlilikte alınan doyumun yüksek olduğu, fakat sorun çözme becerilerinin düşük olduğu saptanmıştır ($p<0.01$) ($p<0.01$). Ve kadınların evlilikte sorun çözme becerileri başarılı oldukça, evlilikten alınan doyumun azaldığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Araştırma kapsamındaki kadınların % 60,7'sinin 30 yaş üstü olduğu saptanmıştır. (Tablo 4.1). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların 30 yaş ve daha küçük olan kadınların (puan ortancası 84,74), 30 yaşından büyük olan kadınlara göre (puan ortancası 69,51) daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Yaşa göre kadınların evlilik doyumuna bakıldığında, 30 yaş üstü kadınların daha fazla doyum aldıkları ve evlilikte sorun çözme becerileri açısından daha çok başarılı algıladığı söylenebilmektedir ($p>0,05$). Bu sonuç eşitlikçi tutuma sahip olan kadınların evlilik doyumlarının ve evlilikte sorun çözmenin daha düşük olacağını düşündürmektedir. Bu çalışmada aynı zamanda kadınların yaşı ile ölçekler arasındaki ilişki, eşlerin yaşı ile TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ ile arasındaki istatistiksel analizde benzer çıkmıştır (Tablo 4.6). Story ve diğerleri (2007) araştırmalarında, orta yaşlı çiftler (40-50 yaşları) ile daha ileri yaşlardaki (60-70 yaşları) çiftlerin evlilik doyumlarını karşılaştırmışlar ve yaşları ilerledikçe bireylerin, iyimserlikle birlikte evlilik doyumlarının da arttığını bulmuşlardır (95). Yalçın(2014) araştırmasında evlilik uyumu ile yaş ilişkisinde 41 ve üzeri yaş grubundaki kadınların evlilik

uyumlarının, 21-30 yaşlarındaki kadınların evlilik uyumlarından daha yüksek olduğu görülmüştür (96). Literatürde araştırma sonucuna benzer olarak yaşın eşle çatışmalar ve evlilik doyumu üzerinde etkinin olmadığı yönünde de araştırmalar bulunmaktadır (97). Güven (2005) (21), Hamamcı (2005) (97), Çınar (2008) (23) da araştırmalarında, bireylerin yaşlarına göre evlilik doyumları, eşler arasındaki çatışma sıklığı ile arasında anlamlı bir farklılık olmadığını bulmuşlardır. Yaşı küçük olan kadın ve erkeklerde daha eşitlikçi tutuma sahip olmaları bireylerin daha bilinçli hale geldiğini, bilinçlenme de eğitim seviyesinin, kitle iletişim araçlarının etkili olduğu, fakat evlilikte sorun çözme becerilerini ve evlilik alınan doyumun kadın ve erkeklerin yaşından etkilenmediği, birey için öznel bir algı olduğunu düşündürmektedir.

Toplumsal cinsiyet rol ve sorumluluklarını etkileyen bir diğer faktör ise kadınların en uzun yaşadığı yerdir. Araştırmada kadınların %76'sının en uzun yaşadıkları yerleşim yerinin il olduğu saptanmıştır (Tablo 4.1). Bu araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ilçe (ortanca 96,10) ve köy/kasabada (ortanca 96,56) yaşayan kadınların, ilde yaşayan kadınlara (ortanca 68,93) göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Kadın açısından ilde yaşamını sürdürmek, daha az baskının yaşandığını, daha çok hakları olduğunu ve imkânların daha fazla olması ile eşitlikçi tutuma sahip olması beklenirken ilçe, köy/kasaba da gelenekselden moderne doğru artış olması, bireylerin daha bilinçli hale gelmesini sağlayacak eğitimlere ağırlık verilmesi, kitle iletişim araçlarının her bölgeye ulaşabilmesi, aynı zamanda illerde kalabalık nüfus, kirli hava atmosferi, yoğun trafik gibi olumsuz şartlardan uzaklaşma isteğiyle bireylerin ilçe ve köy/kasaba ortamlarını tercih etmeleri kadınların daha eşitlikçi tutuma sahip olmasını etkilediğini düşündürmektedir. Yaşanılan yer toplumsal cinsiyet rollerini etkilerken evlilikte alınan doyumun ve evlilikte sorun çözmeyi etkilemediği yapılan analizler sonucu görülmüştür ($p>0,05$) (Tablo 4.6). Benzer sonuç olarak Yılmaz ve Avcı (2015) tarafından yapılan çalışmada kadınların en uzun yaşadıkları yerleşim yerinin evlilik uyum puanlarını etkilemediği, sonucun anlamsız olduğu ortaya çıkmıştır (15). Bu sonuçlar evlilik doyumu almada ve sorun çözme becerilerinde yaşanılan yerin önemli bir etken olmadığı, tamamıyla aile içinde etkenlere bağlı kaldığını düşündürülebilir.

Toplumsal cinsiyet rollerine, evlilikte sorunlara karşı çözüm becerileri ve evlilikten alınan doyumun olumlu belirleyicisi olarak düşünülen bir etken eğitim durumudur. TNSA(2013) verilerine göre tüm kadınların %31'i ve evlenmiş kadınların %27'si en az lise mezunudur (98). Bu araştırmada kadınların %46,6'sı ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1). Kadınların eğitim durumlarının düşük olması yâda kadınların okula gidememesi, bundan dolayı bilinçlenmenin azaldığı ve doğumundan itibaren öğrendiği geleneksel yapıyı daha çok kabullenmesini kolaylaştırdığını; böylece kadın üzerine düşen rol ve sorumlulukları kaldırabilme gücü kazandırdığını düşündürse de araştırmada tam tersi bir sonuç çıkmaktadır. Kadınların eğitim düzeyinin yükselmesiyle kadınların daha geleneksel tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç değişen eğitim sisteminin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının artırdığını düşündürülebilir. Bu çalışmadan farklı olarak Yang, Thornton ve Fricke (2000)'de eğitimin, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılarını azalttığını ve bireyin eğitim düzeyi arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında daha özgürleştiğini bulmuşlardır (99). Kadınların eğitim seviyesinin artmasıyla, evlilikte alınan doyumun ve sorun çözme becerilerinin yükseldiği bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Hatipoğlu (1993)'nin yapmış olduğu çalışmada evlilik doyumunda erkeklerde evlilik çatışma yaygınlığı, kadınlarda ise evlilik çatışma yaygınlığı ile eğitim düzeyinin etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (100). Yılmaz ve Avcı (2015) tarafından yapılan çalışmada kadın eşlerinin eğitim durumlarının evlilik uyumlarını etkilediği, okur-yazar olan eşlerin evlilik uyum puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (15). Demircioğlu'na (2000) göre, eğitim düzeyi ve mesleki statünün yükselmesi ile sorunlar karşısında daha tutarlı olma ve çözüm aramaya yönelik eğilimlerin arttığı görülmüştür (101). Yapılan çalışmaların çoğunluğunda eğitim düzeyi yüksek çiftlerin evlilik doyumunu, eğitim düzeyi düşük çiftlerden daha fazla evlilik doyumuna sahip oldukları yönünde olması araştırma sonucunu desteklemektedir. Fakat Çelik (2006) (22) ve Çınar (2008) (23) araştırmalarında evli bireylerin bazı demografik değişkenlere göre evlilik doyumlarının karşılaştırarak, eğitim düzeyinin evlilik doyumlarıyla anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu çalışmada ayrıca eğitim durumu, EDÖ'nün alt boyutu olan öfke ve evlilik uyumunu daha fazla etkilemiş ve aradaki istatistiksel ilişki anlamlı çıkmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.7). Aynı sonuç eşlerinin eğitimin durumunda da görülmektedir. (Tablo 4.7). Bu sonuç eğitim düzeyi arttıkça kişilerin öfkesine daha fazla sahip çıktığı, sahip olduğu koşullara daha fazla uyum sağladığını düşündürmektedir.

TNSA-2013 verilerine göre erkeklerin %84'ü ilkökul veya üzerini tamamladığı ortaya çıkmıştır (98). Bu çalışmada ise eşlerin eğitim seviyesine bakıldığında %6,7'sinin eğitim seviyesinin en düşük (okur-yazar olmayan ve sadece okuma yazma bilen) olduğu, %39,3'ünün ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1). Yapılan istatistiksel değerlendirmede, erkeklerde eğitim düzeyinin; kadınlarda TCRTÖ, evlilikte sorun çözme ölçeği ve EDÖ anlamlılık ilişkileri ile benzer sonuç elde edilmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Genel olarak bakıldığında, eğitim seviyesi düşük bireylerin daha çağdaş ve modern anlamda düşünce sahibi olma çabasında bulunduğu ve özellikle toplumsal cinsiyet konularına daha geniş bir pencereden bakmalarını sağladığı düşünülebilir. Nitekim eğitim durumunun artmasıyla bireylerin, duygu ve düşüncelerini eşlerine açık bir şekilde ifade etmede, gereken sevgi, ilgi ve bakımı göstermede ve davranış kontrolü sağlayabilmede daha fazla sağlıklı eğilimi gösterdiği, ayrıca eşlerin eğitim seviyelerinin yüksek ve birbirine denk olduğu ailelerde, eşlerin sorunlarını açık bir şekilde konuşarak çözmeye çalıştıkları ve bir konuya körü körüne inanmak yerine konu üzerinde eleştirel düşünebildikleri söylenebilir. Bu çerçeveden bakıldığında kadın ve eşin eğitim durumu arttıkça evlilikte alınan doyuma ve evlilikte oluşan problemleri çözme becerilerine, yaşanan çatışma sıklığına olumlu yansımıştır.

Toplumun kadına ve kadınında kendine biçtiği öncelikli rol "eş-anne" rolü olurken; bunun doğal sonucu olarak "ev kadınlığı" kadının mesleği olmakta ve kadınların gelir getiren bir işte çalışması istenmemektedir (20,102,103,104). Bundan dolayı Türkiye genelinde çalışan kadın sayısı zamanla artmasına rağmen istenen sayıdan daha düşüktür (20). Türkiye'de 2004 yılında kadınların işgücüne katılma oranı %23,3 iken, 2009 yılında %26'ya ve 2014 yılında ise %30,3'e yükselmiştir (105). Bu çalışmada kadınların %27,3'ünün gelir getiren herhangi bir işte çalıştığı, %72,7'sinin ise çalışmadığı belirlenmiştir (Tablo 4.1). Bu çalışmada, çalışmayan kadınların (ortanca 85,24), çalışan kadınlara göre (ortanca 48,72) daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Literatürde çalışma durumu toplumsal cinsiyet rollerini olumlu etkileyen bir faktördür (20). Oysa bu çalışmada literatüre göre tam tersi çıkan sonuç, eğitim durumu değişkeninden sonra çalışma durumudur. Bu sonuç çalışmayan kadınların geleneksel olarak onlara biçilen rollerini yeri getirmesinde baskının azaldığını, eşitlikçi tutumu destekleyen sosyal aktiviteleri arttırdığı, kitle iletişim araçlarından etkilendiğini düşündürebilir. Bu araştırmada çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre evlilikte problem çözme becerilerinin ve evlilikte alınan doyumun daha yüksek çıktığı

belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Günay ve Bener (2011) yapmış olduğu çalışmada kadınların çalışma durumu, ailenin aylık gelir düzeyi ile ailede yer alan temel sosyal ve ekonomik faaliyet alanları arasındaki ilişkinin anlamlı bir farklılık oluşturduğunu bulmuştur (106). Kadının çalışmasının, evlilik doyumunu ve sorunların çözümünü etkileyip etkilemediğine ilişkin yapılan çalışmalarda, çalışan kadınların sosyal yaşamdan daha kopuk olmasına, daha az arkadaşlarının bulunmasına ve boş zamanlarının çoğunu evde geçirmelerine yönelik sonuçlar ortaya konmuştur (96). Fakat Hasta (1996) yapmış olduğu araştırmada çalışan kadın ve eşlerinin evlilik doyumları, çalışmayan kadın ve eşlerinin evlilik doyumlarından daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır (107). Bu araştırmada ise çalışan kadınların evlilikte problem çözme becerilerinin ve evlilikte alınan doyumun daha yüksek çıktığı bulunmuştur. Çalışmayan kadınların daha sosyal olmaları, arkadaşlarının daha fazla olması, boş zamanlarının fazla olması nedeniyle ev dışında zaman geçirmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Çalışan kadınların ise boş zamanlarının çoğunu evde geçirmeleri, sosyal yaşamdan daha kopuk olmaları bu nedenle eşleriyle daha fazla zaman geçirmeye çalışmaları, çalışan kadının statüsü, kazanç ve güç elde etmesi evlilikte alınan doyuma, evlilik içinde çatışma sıklığına ve problem çözme becerilerine olumlu yansıdığı bulunmuştur.

Çalışmada yer alan kadınların sosyoekonomik düzeyleri sorulduğunda %48,7'si ekonomik durumunu iyi olarak değerlendirdiği belirtmiştir (Tablo 4.2). Çıtak'ın (2008) yaptığı çalışmada, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan katılımcıların, düşük sosyoekonomik düzeye sahip olanlardan daha olumlu toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip oldukları bulunmuştur (108). Bu araştırma sonucunda ise ailenin sosyoekonomik durumu ile TCRTÖ anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Evlilik doyumu ve evlilikte sorun çözme becerilerine bakıldığında anlamlı bir fark olmadığı hesaplanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.6). Sadece Tablo 4,7'de görülen EDÖ'nün alt boyutu olan ekonomik anlayışın sosyo-ekonomik durumu kötü olanların iyi olanlara göre daha iyi olduğu görülmüştür. Fakat Kinnunen ve Feldt (2004) ekonomik koşullar ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada, düşük ekonomik koşullardaki çiftlerin daha fazla psikolojik sıkıntıları olduğu bulunmuş ve bu bağlamda evlilik uyumunun da olumsuz yönde etkilendiği görülmüştür (109). Taşköprü (2013) (79) ve Aktürk (2006) (110) araştırmalarında düşük ekonomik düzeyine sahip bireylerin evlilik ilişkilerinin ve doyumlarının orta ve yüksek düzeyine sahip olanlara göre daha düşük bulunmuştur.

TNSA(2013) verilerine göre evli kadınlara evliliğe kimin karar verdiği sorusu yönelti miş ve kadınların %48,8'i evliliğe eşleriyle karar verdiklerini, %6,9'u ise kadının onayı olmadan ailelerin kararı ile evlilik kararı aldığı belirlenmiştir (111). Bu araştırmada ise evlenme şekillerine göre bakıldığında %58,7'sinin görücü usulü evlendiği saptanmıştır (Tablo 4.2). TNSA(2013) verilerine göre evli kadınların evlenme yaşı 23,6 iken, bu yaş erkeklerde 26,8'dir (111). Çalışmaya katılan kadınların çoğunluğu TNSA(2013) yaş oranına göre daha küçük yaşta evlenmiş olup bu durum evlenme şeklini etkilemiştir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumda; görücü usulü evlenen kadınların (puan ortancası 84,47), severek /anlaşarak evlenen kadınlara göre (puan ortancası 62,77) daha eşitlikçi tutuma sahip olduğu ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 4.6). Kadın ve erkeğin bir aile kurmasında bilinçli olması, bireylerin toplumsal cinsiyet tutumlarını etkilemektedir. Öncelikle sağlıklı aile kurmanın ilk basamağı eşlerinin birbirini tanıması ve beklentilerini ortaklaştırmasıdır (103,105). Oysa görücü usulü ile evlenmek, eşlerinin birbirini hiç görmemesi ya da tanımaması anlamına gelse de buradaki sonuç görücü usulü ile evlenmenin değiştirdiğini düşündürebilir. Evlenme şekline göre; evlilikte sorun çözme ve evlilikte alınan doyum ile arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 4,6). Ancak alt boyutları incelendiğinde; EDÖ'nün alt boyutu olan öfkenin kontrolünü ve eşin ailesiyle iletişimi severek/anlaşarak evlenenlerde daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$) (Tablo 4.7). Bu çalışmaya benzer ve farklı çıkan sonuçlar da bulunmaktadır. Çelik (2006) tarafından yapılan çalışma da evli bireylerin bazı demografik değişkenlere göre evlilik doyumlarının karşılaştırarak, evlilik şeklinin evlilik doyumlarıyla anlamlı bir fark bulunmadığını bulmuştur (22). Yılmaz ve Avcı tarafından yapılan çalışmada ise kadınların evlenme şeklinin evlilik uyum puanlarını etkilediği, severek kendi isteğiyle evlenen kadınların evlilik uyum puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (15). Bu çalışmaya göre, severek evlenmenin iletişime olumlu yansımaya rağmen, artık evlenme şeklinin başat faktör olmadığını, gruptan gruba değişiklik gösterebileceğini düşündürmektedir.

Yaptığımız çalışmaya katılan kadınların evlilik süresinde %76,7'sinin 5 yıldan fazla olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2). Yapılan istatistiksel değerlendirmede, bu değişkene göre kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumları, evlilikte sorun çözme becerileri ve alınan doyum arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 4.6). Ve EDÖ alt boyutlarında

da aynı sonuç bulunmuştur ($p>0,05$) (Tablo 4.7). Turan (1997) yaptığı evlilik süreleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (112). Fakat evlenme süresinin, eşle çatışmalar ve evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu yönünde de araştırmalar bulunmaktadır. Güven (2005), eşlerin birbirlerinden algıladıkları destek düzeyini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında evlilik süresi bakımından 1-5 yıl evli olanların daha fazla süre evli olanlara göre eşlerinden daha fazla destek gördükleri bulgusuna ulaşmıştır (21). Gümüş (2015), evli bireylerin sosyal destek düzeyleri ile yaşam doyumları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında, evlilik süresi 5-10 yıl arasında evli olanların problem çözme becerileri, 0-1 yıl arasında evli olanların problem çözme becerilerinden daha fazla olduğu ve 5-10 yıl arasında evli olanların yaşam doyumu, 0-1 yıl arasında evli olanların yaşam doyumlarından daha fazla bulgusuna ulaşmıştır (24). Yalçın (2014) araştırmasında, çalışma da yer alan kadınların evlilik süresi ile evliliklerini, cinsel yaşamlarını değerlendirmeleri ve eşine karşı duyguları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ($p<0,05$); ancak sorunlar karşısında sergilenen tutum ile evlilikte gerginlik yaşanma durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (96).

TNSA(2013) verilerine göre kadınların %70,2'sinin çekirdek aile şeklinde yaşadığı, geniş ailenin giderek azaldığı ve çekirdek aile yapısının en çok Güneydoğu Anadolu'da yaygın olduğu belirtilmektedir (111). Bu çalışmada ise %83,3'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2). Yapılan istatistiksel analizde, aile tipi ile TCRTÖ arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.6). İstatistiksel analizde benzer olarak aile tipi ile EDÖ ve alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.6) (Tablo 4.7). Benzer sonuç olarak; Tutarel-Kışlak Ve Göztepe (2012) (25), Yalçın(2014) (96), Yılmaz ve Avcı (2015) (15), araştırmalarında evlilik uyumu ile aile tipi ilişkisinde çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre kadınların evlilik uyumları arasında anlamlı ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. Çalışma da evlilikte sorun çözme becerilerinin, çekirdek aileye sahip olan kadınların (puan ortancası 79,09) geniş aile tipine sahip olan kadınlara göre (puan ortancası 57,54) daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Kadınların çekirdek aile yapısına sahip olmasıyla evlilik ilişkileri, eşle çatışma durumunda kadın ve eşlerin geniş aileye göre çatışmalara başka bireylerin evliliğe müdahale etmemesi, çekirdek aileye sahip olan kadınların ailede alınan

kararlara eşle birlikte katılması ve ortak paylaşım olması, çatışma ve sorunları sadece eşleriyle çözmesi problem çözme becerilerinin yükselmesini sağlamıştır.

Çalışmamıza katılan kadınların eşleriyle ilişki durumları sorulduğunda, %50,7'si ilişkilerini iyi olarak ifade etmiştir (Tablo 4.2). Yapılan istatistiksel değerlendirmede, kadınların eşleriyle ilişki durumları ile tutum rolleri ve evlilikte alınan doyum ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.6). Evlilikte sorun çözme becerilerinin ise çok iyi ilişkiye sahip olan kadınların (Puan ortancası 110,89) orta seviyeli ilişkiye sahip olanlara (Puan ortancası 46,21) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 4.6). Guo ve ark (2005) tarafından Çin aileleri üzerinde yapılan çalışmada kadınların evlilik ilişkilerini % 38,7 oranında kötü olarak değerlendirdiği, eşlerine karşı nefret duygusu içinde oldukları (%25,7) belirlenmiştir (27). Yalçın (2014) araştırmasında kadınların evliliklerini değerlendirmeleri, cinsel yaşamlarını değerlendirmeleri ve eşine karşı duyguları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ($p<0,05$), ancak sorunlar karşısında sergilenen tutum ile evlilikte gerginlik yaşanma durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$) (96). Çok iyi ilişkiye sahip olan kadınların duygu ve düşüncelerini eşlerine açık bir şekilde ifade etmesi, gereken sevgi, ilgi ve bakımı göstermesi evlilikte çatışma sıklığının azalmasına ve sorun çözme becerilerine olumlu yansımıştır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Şanlıurfa Eyyübiye, Karaköprü, Haliliye ilçe merkezlerinde yapılan evli kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin evlilikte sorun çözmeye ve doyuma etkisini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada, bulguların incelenmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Kadınların % 60,7 (91)'si 30 yaşından büyük, % 46,6 (70)'sının ilköğretim mezunu olduğu bulunmuştur.
- Kadınların % 76,0 (114)'ünün en uzun yaşadığı yer il olduğu belirlenmiştir.
- Kadınların % 72,7(110)'ünün gelir getiren herhangi bir işte çalışmadığı, %27,3 (40)'ünün çalışan olduğu, çalışan kadınların % 75 (30)'ünün memur sınıfında yer aldığı, çalışan kadınların % 90 (36)'nın günlük 8 saat ve altında çalıştığı saptanmıştır.
- Kadın eşlerinin ise % 81,3 (121)'ünün çalışan olduğu, % 44,6 (54)'ünün memur sınıfında yer aldığı, çalışan erkeklerin % 52,1 (63)'in günlük 8 üstünde çalıştığı görülmüştür.
- Kadınların % 58,7 (88)'sinin görücü usulü evlendiği, katılımcıların % 76,7 (115)'sinin 5 yıldan daha uzun yıldır evli olduğu ve aile tipine göre kadınların % 83,3 (125)'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir.
- Kadın eşleriyle ilişki durumlarını değerlendirdiklerinde ise, % 50,7 (76)'si ilişki durumunu iyi olarak ifade etmiştir.
- Katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortalamalarının $122,14 \pm 17,1$ belirlenmiş ve kadınların eşitlikçi tutumlara sahip oldukları saptanmıştır.
- Evlilik doyumu ölçeği (EDÖ) aldıkları puanlar ise; evlilik uyumu puan ortalaması $33,96 \pm 5,9$, öfke puan ortalamaları $5,72 \pm 2,1$, eşin ailesiyle iletişim puan ortalamaları $5,56 \pm 2,1$, ekonomik anlayış puan ortalamaları $2,94 \pm 1,1$, ebeveynlik anlayışı puan ortalamaları $5,59 \pm 1,5$ olup evlilik doyumu ölçeği toplam puan ortalaması $53,89 \pm 8,8$ olduğu hesaplanmış ve kadınların evlilikten aldığı doyumu orta seviyede olduğu görülmüştür.

- Evlilikte sorun çözme ölçeği puan ortalamasının ise $31,40 \pm 8,6$ hesaplanmış ve kadınların evlilikte sorun çözme becerileri açısından kendilerini başarılı algıladığı saptanmıştır.
- Toplumsal cinsiyet ölçeği ile evlilikte sorun ve doyum ölçekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında toplumsal cinsiyet ölçeği ile evlilikte sorun çözme arasında negatif bir ilişki; doyum puanı ile arasında pozitif bir ilişki görüldüğü ve bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$, $p < 0.01$). Kadınların geleneksel tutumdan eşitlikçi tutuma yöneldikçe evlilikte alınan doyumun yüksek olduğu, fakat sorun çözme becerilerinin düşük olduğu belirlenmiştir.
- Evlilikte sorun çözme ile evlilikte doyum ölçeği arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür ($p < 0.01$). Kadınların evlilikte sorun çözme becerilerinde başarılı oldukça ise evlilikte alınan doyumun azaldığı belirlenmiştir.
- Kadın ve erkeklerin yaşı arttıkça toplumsal cinsiyet tutum puan ortancaları azalmış ve yaş ile cinsiyet tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır ($p < 0,05$).
- Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların, en uzun yaşanan yerleşim yeri ilçe ve köy/kasaba olan kadınların, ilde yaşayan kadınlara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Ve yapılan istatistiksel analizde fark önemli bulunmuştur ($p < 0,05$).
- Araştırmaya katılan kadın ve erkeklerin eğitim düzeyinin yükselmesiyle toplumsal cinsiyet tutum puanları azalmış, eğitim düzeyi arttıkça kadın ve erkeklerin daha geleneksel tutuma sahip oldukları ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$).
- Kadınların çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların çalışmayan kadınların, çalışan kadınlara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$).
- Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların görücü usulü evlenen kadınların, severek /anlaşarak evlenen kadınlara göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).
- Kadınlar ve erkeklerin eğitim seviyesinin artmasıyla sorun çözme becerilerinin yükseldiği ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$).

- Çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre evlilikte problem çözme becerileri daha başarılı bulunmuş ve yapılan istatistiksel analizde fark önemli saptanmıştır($p<0,05$).
- Evlilikte sorun çözme becerilerinin çekirdek aileye sahip olan kadınların, geniş aile tipine sahip olan kadınlara göre daha yüksek olduğu ve yapılan istatistiksel analizde fark önemli bulunmuştur($p<0,05$).
- Evlilikte sorun çözme becerilerinin eşleriyle çok iyi ilişkiye sahip olan kadınların, orta seviyeli ilişkiye sahip olanlara göre daha yüksek olduğu ve yapılan istatistiksel analizde fark önemli saptanmıştır ($p<0,05$).
- Kadınlar ve erkeklerin eğitim seviyesinin artmasıyla evlilik doyumunun yükseldiği ve yapılan istatistiksel analizde farkın önemli olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).
- Çalışan kadınların, çalışmayan kadınlara göre evlilikte doyumun daha yüksek çıktığı bulunmuş ve yapılan istatistiksel analizde fark önemli saptanmıştır($p<0,05$).
- Kadın ve erkeklerin yaşı, kadınların en uzun yaşadıkları yerleşim yeri, erkeklerin çalışma durumu, ailenin sosyoekonomik durumu, evlenme şekli, evlilik süresi, aile tipi ve eşleriyle ilişki durumunu değerlendirmeleri ile evlilik doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmamıştır ($p>0,05$).

Bu sonuçlar doğrultusunda öneriler:

- Toplumda var olan geleneksel kadın-erkek rollerine karşı eşitlikçi bir yaklaşımı sağlayacak eğitim anlayışı çocukluktan itibaren her yaştaki bireye, gerek örgün eğitim gerekse yaygın eğitim yoluyla aşılmalı çalışılmalıdır.
- Genel olarak toplumda toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir yansıması olan çalışma gibi alanlarda kadınların aleyhine bir eşitsizliğin varlığını düşündürmektedir. Bu noktadan hareketle toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıracak önlemler geliştirilerek, ülkemizin gelişmişlik düzeyini arttırmaya yönelik bütün ana plan ve programlarına entegre edilmelidir.
- Evlilik ve aile danışmanlığı eğitimi almış okul psikolojik danışmanları, evli çiftlere kolaylıkla ulaşmaya imkân veren MEB okullarında, mutlaka bu ve benzeri programları hayata geçirmelidirler. Eğitim-öğretim yılının başında hazırlanan Psikolojik

Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Yıllık Çalışma Programı'na kadınlara yönelik aile eğitim programı veya grup çalışması düzenlenmelidir.

- Aile bireylerinin, ev ve aile yaşamında karşılaşılabilecek sorunlar ile temel sosyal ve ekonomik faaliyet alanlarına ilişkin eşitlikçi yaklaşım konusunda gerektiğinde yardım alabilmeleri için, aileye hizmet götüren kurum ve kuruluşlar ile aile-toplum merkezlerinin bu konuda aktif görev almaları sağlanmalıdır. Aldıkları eğitim doğrultusunda aile ile ilgili konularda gerekli donanımına sahip olan Ev Ekonomistleri de bu alanda istihdam edilmelidir.
- Evliliklerde, eşlerin birbirlerinden neler beklediğinin ve bu beklentilerin ne kadarının karşılanıp karşılanamayacağını bilmesi önemlidir. Bu noktadan hareketle evlilik ve aile danışmanları danışma sürecinde, eşlerin cinsiyet rollerini belirleyebilir ve çatışmaların çözümünde danışanların cinsiyet rolü özelliklerinden yararlanmalıdır.
- Evli kadın ve erkeklerin, aile içinde çözülemeyecek duruma gelmiş olan sorunları için profesyonel yardım almaları önemlidir. Özellikle toplumsal cinsiyet bakış açısının egemen olduğu bazı ailelerde, sorunlar ne ölçüde olursa olsun aile içinde veya kök ailelerinden destek alınarak çözülmeye çalışılmaktadır. Ancak sorunların bu şekilde çözümlenmeye çalışılması daha da büyümesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla sorunlar iyice düğümlenmeden ve geri dönüşü olmayan hasarlar vermeden eşlerin aileye hizmet veren kurum ve kuruluşlardan profesyonel destek almaları sağlanmalıdır. Bu bağlamda aileye hizmet veren kurum ve kuruluşlar hakkında, çeşitli kitap, broşür ve dergiler hazırlanarak aileler bilgilendirilmelidir. Bu kurum ve kuruluşların aileler için ulaşılabilir olması sağlanmalıdır ve sayıları artırılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve üniversitelerin desteği ile işyerlerinde, üniversitelerde ve okullarda, aileye yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ve verilen hizmetler hakkında bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantılarını içeren seminerler ve konferanslar verilmelidir.
- Toplumda ve aile içinde rol ve sorumlulukların dağılımında toplumsal cinsiyet bakış açısının ortadan kaldırılması ve eşitlikçi bir yaklaşımın desteklenmesi amacıyla siyasi alanda da sadece eşitlikçi politikaların oluşturulması ve yaygınlaştırılması değil, bunların etkin olarak uygulanması, kadını göz ardı eden toplumsal normların

değiştirilmesi, kadının insan haklarının desteklenmesi için çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre araştırmacılara sunulabilecek öneriler şunlardır:

- Her bilimsel araştırmanın konusu ve kapsamı itibariyle sınırlılıkları vardır. Aile konusunun birçok değişik konuyla doğrudan veya dolaylı ilişkili olması, aileyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlarının çizilmesinde çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Çünkü bir yandan birçok konu ve problem aileyle doğrudan ilgili iken, diğer yandan aileyle ilgili her bir konunun veya problemin ayrı bir araştırma ile detaylı ve derinlemesine incelenmesini gerektiren özellikleri bulunmaktadır (113). Dolayısıyla, 'aile yapısını ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar aile ile ilgili temel bilgileri elde etmekle sınırlı iken, birçok araştırma aile ile ilgili bazı konuları veya sorunları her boyutuyla derinlemesine incelemeye dönük bir çalışma olabilmektedir. Bu ayrım bir tercih olmaktan öte bir zorunluluk olmalıdır.
- Araştırma sadece evli kadınları kapsamaktadır. Bu nedenle araştırmadan çıkan sonuç tüm bireylere genellenemez. Şanlıurfa merkez ilçelerine bağlı yerleşim alanlarında oturan aileler ile sınırlıdır. Toplumun temel yapısı olan aile kurumunu oluşturan evli çiftlerin toplumsal cinsiyet boyutuyla sorunları çözme becerilerini ve doyum arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmanın, ileride yapılacak çalışmalarda evlilik ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına ve toplumsal cinsiyet boyutuyla baskı yaşama durumlarının daha iyi belirlenmesi yönündeki çalışmalara katkı sağlayacağı; benzer çalışmaların daha geniş gruplarla planlanarak yapılması ve farklı kültürleri de içeren kültürlerarası çalışmalarda durumun değişik açılardan ele alınmasında yararlı olabileceği önerilebilir.
- Bu araştırmada katılımcılar evli kadınlardan oluşmaktadır; ileride araştırmacılar evli çiftlerin beraber katıldığı veya katılımcıların yalnızca evli erkeklerin olduğu toplumsal cinsiyet boyutuyla sorunları çözme becerilerini ve doyum arasındaki ilişkiyi inceleyebilirler.
- Bu araştırma nicel bir araştırmadır. İleride araştırmacılar evliliğe etkisini incelemek için evli bireylerle görüşmeler yaparak, video ve ses kaydı yöntemlerini işe koşarak nitel araştırmada da yapabilirler.

KAYNAKLAR

1. Dökmen YZ. Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. Ankara: Sistem Yayıncılık, 2004.
2. T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ankara, 2008.
3. Zeyneloğlu S. Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2008.
4. Aytaç S, Öngen B. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İlişkin Tutumları Ve Yaşam Değerleri İlişkisi. Sosyoloji Konferansı, No:48 (2013-2): 1-18.
5. Akın A, Demirel S. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki, 2003; 25(4): 73-82.
6. World Health Organization (WHO). "Gender And Health". Technical Paper, Switzerland, Pp. 1998; 5-20.
7. European Communities. A Roadmap For Equality Between Women And Men 2006-2010, Belgium, 2006.
8. Atış F. Ebelik/ hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. Ç. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2010.
9. Özgüven İE. Evlilik Ve Aile Terapisi. 1. Baskı, PDREM Yayınları, Ankara, 2000.
10. Hayward M, Zhang Z. Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. Journal of Marriage and Family, 2006; 68(3): 639-657.
11. Çağ P, Yıldırım İ. Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2013; 4 (39): 13-23.
12. Scheidler JA. Effects of perceived stress and perceived social support on marital satisfaction in doctoral students. Walden University, Doctoral dissertation, Washington, USA, 2008.

13. Williams K. Has the future of marriage arrived? A contemporary examination of gender, marriage and psychological well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 2003; 44: 470-487.
14. Erbek E, Beştepe E, Akar H, Eradamlar N, Alpkan RL. Marital Adjustment. *Düşünen Adam*, 2005; 18 (1): 39-47.
15. Yılmaz A, Avcı İ. 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Bazı Toplumsal Cinsiyet Özellikleri İle Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki. *G. Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015; 4(2).
16. Deci EL, Ryan RM. Hedonia, eudaimonia, and well-being: An introduction. *Journal of Happiness Studies*, 2008; 9: 1-11
17. Akçakoca D. Bir Aile Eğitim Programının Evli Annelerin Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme Becerisi Ve Psikolojik İyi Oluşuna Etkisi. *M. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.*
18. Anar B. Evli Ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini İle Evlilik Doyumu Ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2011.*
19. Polat O. Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularında Sağlık personelinin Yaklaşımı. *Türkiye Üreme Sağlığı Programı, İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı Yayınları, 2005:3-7; 25-40.*
20. Kahraman S. Kadınlarda Toplumsal Cinsiyete Dayalı Eğitim Ve Danışmanlık Hizmetlerinin Sağlık Davranışlarına Etkisi: Yavuz Selim Mahallesi Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kayseri, 2011.*
21. Güven N. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.*
22. Çelik M. Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana, 2006.*
23. Çınar L. Evlilik Doyumu: Cinsiyet Rollerini ve Yardım Arama Tutumu. *G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.*
24. Gümüş H. Evli Bireylerin Sosyal Destek Düzeyleri İle Yaşam Doyumları Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2015; 4(3):150-160.

25. Tutarel-Kışlak Ş, Göztepe I. Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Ankara,2012; 3(2):35-39.
26. Neff LA, Karney BR. Gender differences in social support: A question of skill or responsiveness? *Journal of Personality and Social Psychology*, 2005;88(1), 79–90.
27. Guo B, Huang J. Marital and sexual satisfaction in chinese families; exploring the moderating effects. *Journal of Sex Marital Ther*, Jan-Feb, 2005; 31(1):9-21.
28. Ahmadi K, Ashrafi SMN, Kimiaee SA, Afzali MH. Effect of family problem-solving on marital satisfaction. *Journal of Applied Sciences*, 2010; 10(8): 682-687.
29. Panuzio J, DiLillo D. Physical, psychological, and sexual intimate partner aggression among newlywed couples: Longitudinal prediction of marital satisfaction. *J Fam Viol*, 2010; 25: 689-699.
30. Rehman US, Janssen E, Newhouse S, Heiman J, Holtzworth Munroe A, Fallis E. Marital satisfaction and communication behaviors during sexual and nonsexual conflict discussions in newlywed couples: A pilot study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 2011; 37: 94-103.
31. Bhasin K. Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, Kuşak Ofset Birinci Basım, İstanbul, 2003;1-5.
32. Haotu S, Liao PS. Gender Differences In Gender Role Attitudes: A Comparative Analysis Of Taiwan and Costal China. *Journal of Comparative Family Studies*, 2003; 12(1): 545-566.
33. Akgül Gök F. Evli Kadın Ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması. H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.
34. Korukcu O, Kukulu K, Adak N. The critical view of the women’s reproductive health: the medicalization of the female body. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 2012; 20: 43-52.
35. Sancar S, Acuner S, Üstün İ, Bora A. Cinsiyet Eşitsizliği Bir Kadın Sorunu Değil Toplumun Sorunudur. UNDP-Kalkınma ve Demokratikleşme Projelerinde Cinsiyet Eşitliği Hedefinin Gözetilmesi Eğitimi, UNDP, İstanbul, 2005-2006.
36. Dökmen YZ. Toplumsal Cinsiyet/Sosyal Psikolojik Açıklamalar. Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010.
37. Taylor SE, Peplau LA, Sears DO. Sosyal Psikoloji, İmge Yayınları, Ankara, 2007.

38. Demirel S. Toplumsal cinsiyet. İçinde: L. Taşkın, editör. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği, Sistem Ofset Matbaa, Ankara, 2009; 29-36.
39. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Rolü. Beyda Ofset Yayıncılık, Ankara, 2006.
40. Terzioğlu F, Taşkın L. Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına Ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2008; 12(2).
41. Akın A. Toplumsal cinsiyet (Gender) ayrımcılığı ve sağlık. Toplum Hekimliği Bülteni, 2007; 26(2):1-9.
42. Eroğlu K. Kadın ve üreme sağlığına genel bakış. İçinde: AM Coşkun, editör. Kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği el kitabı. Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012; 15-37.
43. Türkiye’de toplumsal cinsiyet, kadın ve sağlık. Türk Tabipler Birliği Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu Raporu.
<https://www.ttb.org.tr/en/index.php/tuem-haberler-blog/44-yeni-raporlar/945qtuerkiyede-toplumsal-cinsiyet-kadn-ve-salkq-rapor> (Erişim tarihi: 25 Ağustos 2012).
44. Toplumsal cinsiyet. http://www.gata.edu.tr/ureme_sagligi/toplumsal_cinsiyet.htm (Erişim tarihi: 25 Ağustos 2012).
45. Coşkun A, Özdilek R. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü. Hemşirelikte Eğitim Ve Araştırma Dergisi, 2012; 9 (3): 30-39.
46. World Health Organization. Human rights and gender equality in health-sector strategies how to assess policy. Geneva: Publications of the World Health Organization, 2011; 9-21.
47. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara, 2003.
48. Şimşek H. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, 2011; 25(2):119-126.
49. Kitiş ÇE. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. PA.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2013.
50. Sayın U. Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynler ile Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerin 7-15 Yaş Arası Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yaklaşım

- ve Görüşlerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
51. Aşılı G. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini ve Ego Durumları Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
52. McHale SM, Crouter AC ve Whitenon S. The family context of gender development in childhood and adolescence. *Social Development*, 2003; 12(1):125-148.
53. Burt K, Scott J. Parent And Adolescent Gender Role Attitudes In 1990's Great Britain. *Sex Roles*, 2002; 46(7/8): 239-245.
54. Yögev ŞP. Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiye, 2006.
55. Yorgancı F. İlköğretim Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin İnşası. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiye, 2008.
56. Topal Ö. Toplumsal Cinsiyetin İnşası: 7-12 Yaş Grubu Örneği. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiye, 2012.
57. Cheng C. Gender Differences in Family Values: The case of Taiwan. Master Thesis. University of Texas, Arlington, 2004.
58. Taşdemir M. Evlilik Doyumu İle Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma Ve Evlilik Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.
59. Üncü S. Duygusal Zeka Ve Evlilik Doyumu İlişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.
60. Budak S. Psikoloji Sözlüğü. 3. Baskı, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005;155.
61. Kahraman Z. Bir Evlilik ve Aile Hayatı Eğitim Programının Evli Kadınlarda Evlilik Uyumuna ve Aile Sistemine Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
62. Cingisiz N. Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zekâları ile Evlilik Doyumları Arasındaki İlişki. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2010.

63. Türk Medenî Kanunu. (b.t.). <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>, 24 Nisan 2013.
64. Tarhan N. Kadın psikolojisi. 3. Baskı, Nesil Yayınları, İstanbul, 2005.
65. Ozankaya Ö. Toplum Bilim. Genişletilmiş 8. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul, 1994
66. ASAGEM. Aile Yapısı Araştırması. 2011; 153-154.
67. Güngör CH. Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007.
68. Baran M. Kadınlara Verilen İletişim Çatışmaları Eğitiminin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum, 2013.
69. Hendrick SS, Hendrick C. Love and Satisfaction. Satisfaction in Close Relationships. New York: Guildford Press, 1997; 56-78
70. Kirby JS. A Study Of The Marital Satisfaction Levels Of Participants In A Marriage Education Course. Unpublished Doctoral Dissertation. Monroe: University Of Louisiana, Department Of Educational Leadership And Counseling Department, 2005.
71. Bradbury TN, Fincham FD, Beach SRH. Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review, Journal of Marriage & the Family, 2000; 62(2): 964-980.
72. Curun F. Yüklemeler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006.
73. Tarhan N. Evlilik psikolojisi. 2. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.
74. Hünleri, OS, Geçöz T. Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 2003; 18 (51): 99 – 108.
75. İşmen Gazioğlu E. Aile Yaşam Döngüsü. H. Yavuzer (Ed.). Evlilik Okulu, 7. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011.
76. Özdemir Ş, Vatandaş C, Torlak Ö. Sosyal problemleri çözmede aile yaşam döngüsünün (AYD) önemi. Aile ve Toplum Dergisi, 2009; 4(16): 7-18.
77. Nazlı S. Aile danışmanlığı. 6. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011.
78. Duvall EM. Family Development. New York, 1972.
79. Taşköprü M. Evlilik Doyumu İle Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma Ve Evlilik Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

80. Türk Dil Kurumu. Türkçe sözlük. 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara, 2005.
81. Öğülmüş S. Ben sorun çözebilirim: Kişilerarası sorun çözme becerileri ve eğitimi. 2. Baskı, Babil Yayıncılık, Ankara, 2004.
82. Güçlü N. Lise Müdürlerinin Problem Çözme Becerileri. Milli Eğitim Dergisi,2003; 160: http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/160/guclu.htm (7 şubat 2013).
83. Çelenoğlu A. Evli Bireylerin, Bağlanma Stillerine Ve Kendilik Algısına Göre Evlilikte Yaşanan Sorunlarla Başa Çıkma Yollarının İncelenmesi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.
84. Canel AN. Evlilik çatışmasına sebep olan faktörler ve çözüm yolları. Evlilik ve aile hayatı (1. baskı) içinde. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2011; 57-76.
85. Canel AN. Ailenin kendi doğal kaynaklarını kullanma yoluyla problem çözme becerisinin kazanılması. Aile yaşam becerileri (1. baskı) içinde, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2011; 27-40.
86. Canel AN. Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2007.
87. Akgün R, Polat Uluocak G. Evlilikte etkili iletişim ve problem çözme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. Aile ve Toplum Dergisi, 2010; 6(23): 9-22.
88. Eraslanlı K, Kalkan M. Evlilik İlişkilerini Geliştirme Kuram ve Uygulama. 1.Basım, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2008.
89. Yıldız A. Evlilikte yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. H. Yavuzer (Ed.), Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri (8. baskı) içinde, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2012; 211-229.
90. Pirooska Östlin, Asha George, Gita Sen, "Gender, Health, and Equity: The Intersections." içinde: Challenging Inequalities in Health: From Ethics to Action, ed. Timothy Evans vd. (Oxford: Oxford University Press), 2001;174-189.
91. Gönç Şavran T. "Sağlıkta Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri: Eskişehir'de Kırsal ve Kentsel Alanlarda Kadın Sağlığı" . Fe Dergi 6, no:1, 2014; 98-116.

92. İnanç N. Toplumsal cinsiyet. 3.Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi Bildiri Kitabı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2003; 123-125.
93. Coulter RP. Boys doing good: young men and gender equity. *Educational Review*, 2003; 55(2): 135-145.
94. Hünler OS, Gençöz T. The effect of religiousness on marital satisfaction: Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction relationship. *Contemporary Family Therapy*, 2005; 27(1): 123-136.
95. Story TN, Berg CA, Smith TW, Beveridge R, Henry NJM, Pearce G. Age, marital satisfaction and optimism as predictors of positive sentiment override in middle-aged and older married couples. *Psychology and Aging*, 2007; 22 (4): 719-727.
96. Yalçın H. Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Journal of Research in Education and Teaching*, 2014; 3(1).
97. Hamamcı Z. Dysfunctional relationship belief in marital satisfaction and adjustment, *Social Behavior and Personality*. 2005; 33 (4): 313- 328.
98. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması".Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, 2014.
99. Yang LS, Thornton A, Fricke T. Religion and Family Formation in Taiwan: The Decline of Ancestral Authority. S. Houseknecht ve J. Pankhurst (Ed.). *Family Religion, and Social Change in Diverse Societies*. Oxford University Press, New York,2000.
100. Hatipoğlu Z. The Role Of Certain Demographic Variables and Marital Conflict In Marital Satisfaction Of Husbands and Wives. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1993.
101. Demircioğlu NS. Boşanmanın, Çalışan Kadının Statüsü ve Cinsiyet Rolü Üzerine Etkisi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2000.
102. Ecevit Y. Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir? Özel Eki, C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, 2003; 25(4): 83-89.
103. Kuzgun Y, Sevim S. Geleneksel Rollerini Anlatmış Kadının Çalışması Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum Ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, 2004; 37(1): 14-27.

104. Oktay HM. GAP Sonrası Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Toplumsal Değişme (Birecik Örneği). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 2007; 30-63: 81-109.
105. T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Türkiye’de Kadın. Ankara, Ağustos 2015
106. Günay G, Bener Ö. Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2011; 3: 157-171.
107. Hasta D. Ev işi paylaşımı ve ev işi paylaşımında hakkaniyet algısı ile evlilik doyumu ilişkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996.
108. Çıtak A. Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü Ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma. A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.
109. Kinnunen U, Feldt T. Economic stress and marital adjustment among couples: Analyses at the dyadic level. European Journal of Social Psychology, 2004; 34: 519-532.
110. Aktürk BE. Marital Satisfaction In Turkish Remarried Families: Comparison Among Marital Status, Effect Of Stepchildren and Contributing Factors. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
111. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Haber Bülteni 2015 İstatistikleri. 05 Mart 2015, Sayı: 18619 [Http://Www.Tuik.Gov.Tr/PreHaberBulteni](http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBulteni), Erişim Tarihi: 08.03.2015
112. Turan M. Erzurum’daki Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum, 1997.
113. Nuran M, Güneş T, Beder Şen R, Güneş S, Kalaycı AR, Kaplan M. Federal Almanya’da Yaşayan Türklerin Aile Yapısı Ve Sorunları Araştırması. Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005.

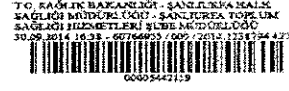
EKLER

EK I: Şanlıurfa Valiliği, Halk Sağlığı Müdürlüğü

T.C. Sağlık Bakanlığı

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
Halk Sağlığı Müdürlüğü

Sayı : 60766955/000
Konu : Anket Çalışması

HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 12/08/2014 tarih ve 6067 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazınız incelenmiş, sahada veri toplamanız Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup, ancak sahada çalışma yapabilmeniz için Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığının onayı ile mümkün olduğundan, çalışmanızın etik kurul onayıyla birlikte yazınız ekinde gönderilen klinik araştırma başvuru formunun doldurulup, formda istenilen belgelerle birlikte tarafımıza gönderildikten sonra değerlendirilmeye alınacağına bilinmesi hususunda; Gereğini arz ederim.

Dr. Osman KOYUNCU
Halk Sağlığı Müdürü

EKLER:

1- Klinik Araştırma Başvuru Formu

Güvenli Elektronik İmza

Aslı ile Aynıdır

20.09.2014

Ali DEMİR
Evrak Kayıt Memuru

Yenişehir Mah. Recep Tayyip Erdoğan Bulvarı Türk Telekom Yanı 63300 Haliliye/Şanlıurfa
A*atlı bilgi için: 4143187234

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrakın elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden 1bfe2e22-3bef-4ac5-8b8d-061441b14311 koda ile erişebilirsiniz.

EK II: Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurul Kararı

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : 74059997.050.01.04/162
Konu : Proje

31/10/2014

Sayın Yrd. Doç. Dr. Selma KAHRAMAN
Sağlık Yüksekokulu
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Yürütücüsü olduğunuz "Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Evlilikte Sorun Çözmeye ve Doyumuna Etkisi" başlıklı çalışmaya Etik Kurul Onayı verilmesine, Kurulumuzun 23.10.2014 tarih ve 10 nolu oturum 08 sayılı kararı yazınız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Doç.Dr. Hakan CAMUZCUOĞLU
Etik Kurul Başkanı

EK: Etik Kurul Kararı (1 Adet)

Tıp Fakültesi Morfoloji Binası Diyarbakır yolu üzeri Yenişehir Kampüsü 63300 ŞANLIURFA
Telefon : (0 414) 318 30 31 – 318 30 00 Fax: (0 414) 318 31 92 e-mail: etik.kurul@yahoo.com

EK III: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: .....

2. Eşinizin yaşı: .....

3. En uzun yaşadığınız yer

1. İl 2. İlçe 3. Köy

4. Eğitim durumunuz

1. Okur-yazar değil 2. Okuryazar 3. İlkokul mezunu 4. Ortaokul mezunu

5. Lise mezunu 6. Üniversite ve Üzeri

5. Eşinizin eğitim durumu

1. Okur-yazar değil 2. Okuryazar 3. İlkokul mezunu 4. Ortaokul mezunu

5. Lise mezunu 6. Üniversite ve Üzeri

6. Gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor musunuz? Hayır ise 9. sorudan devam ediniz.

1. Evet 2. Hayır

7. Mesleğiniz.....

8. Günlük .....saat

9. Eşiniz gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor mu? Hayır ise 12.sorudan devam ediniz.

1. Evet 2. Hayır

10. Mesleği.....

11. Günlük .....saat

12.Sosyoekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

1.Çok İyi 2.İyi 3.Orta 4.Kötü 5.Çok Kötü

13. Eşinizle Evlenme Şekliniz

1. Görücü usulü
2. Severek /anlaşarak
3. Diğer (.....)

14. Kaç yıldır evlisiniz ? .....

15. Aile tipiniz

1. Çekirdek Aile 2. Geniş Aile (.....)

16. Eşinizle ilişkiniz nasıl?

1.Çok iyi 2. İyi 3. Orta 4. Kötü 5. Çok Kötü

17. Kaç çocuğunuz var?

1. Yok 2.1 tane 3. 2 tane 4. 3 tane 5. 3 ten fazla

EK IV. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidirler.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılmıyorum
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkek statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına koca karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

EK V: EVLİLİKTE SORUN ÇÖZME ÖLÇEĞİ

Aşağıda evlilikte karşılaştığınız problemleri (sorunları) çözme konusunda kendinizi nasıl gördüğünüze ilişkin 9 soru bulunmaktadır. Bu soruların her birinin karşısında 1'den 5'e kadar sayılar yer almaktadır. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz ve evlilikte karşılaştığınız problemleri (sorunları) çözme becerinizi nasıl algılıyorsanız buna en uygun seçeneği çarpı (X) işareti koyarak işaretleyiniz.

1	Diğer çiftlere kıyasla, kendi sorun çözme becerinizden ne kadar eminsiniz?	Hiç emin değil (1) (2) (3) (4) (5) Çok emin
2	Çözümlerinizi, ilişkideki sorunlarda ne derece etkilidir?	Çok etkisiz (1) (2) (3) (4) (5) Çok etkili
3	Eşinize, bir sorun için bir çözüm önerme konusunda, kendinizi ne kadar rahat hissedersiniz?	Çok rahatsız (1) (2) (3) (4) (5) Çok rahat
4	İlişkinizde karar verme sürecine ne kadar katkınız olur?	Hiç (1) (2) (3) (4) (5) Çok
5	Evliliğinizde karar verme sürecinden ne kadar mutlusunuz?	Çok mutsuz (1) (2) (3) (4) (5) Çok mutlu
6	Eşinizle sorunları tartışırken, eşiniz sizin duygularınızı ne kadar iyi anlar?	Asla (1) (2) (3) (4) (5) Her zaman
7	Sorunlara getirilen çözümlerden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun (1) (2) (3) (4) (5) Çok memnun değil
8	Eşinizle birlikte sorun çözmeye çalışmak konusunda kendinizi ne kadar rahat hissediyorsunuz?	Çok rahatsız (1) (2) (3) (4) (5) Çok rahat
9	Bir çift olarak ilişkideki farklılıklar ya da sorunları çözme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?	Çok etkisiz (1) (2) (3) (4) (5) Çok etkili

EK VI: EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ (EDÖ)

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatlice okuyunuz ve eşinizle olan ilişkinizi göz önüne alarak cevaplayınız. Size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Eğer okuduğunuz maddenin evlilik ilişkiniz açısından doğru veya kısmen doğru olduğunu düşünüyorsanız D, yanlış veya çoğu zaman yanlış olduğunu düşünüyorsanız Y şıklarının yanındaki parantezlere X işareti koyunuz.

1. İlişkimiz bana mutluluk veriyor. D ( ) Y ( )	28. Eşime her konuda güvenirim. D ( ) Y ( )
2. Evlilik hayatım böyle olmamalıydı. D ( ) Y ( )	29. Eşim bana çok ters davranıyor. D ( ) Y ( )
3. İçimden eşime sevgi göstermek gelmiyor. D ( ) Y ( )	30. Cinsel birlikteliğimizde bazı sorunlar var. D ( ) Y ( )
4. Tartışmalarımızın çoğu moral bozukluğuyla sonuçlanır. D ( ) Y ( )	31. İlişkimizin geleceği, ileriye dönük ciddi bir plan yapamayacak kadar belirsiz. D ( ) Y ( )
5. Eşimin sürekli bir şeylerden şikayet etmesinden bıktım. D ( ) Y ( )	32. Eşim benimle kavga etmeye çok meraklı. D ( ) Y ( )
6. Eşimle konuşabileceğimiz fazla ortak konumuz yok. D ( ) Y ( )	33. Cinsel ilişkimizde bir sorun olduğunu düşünmüyorum D ( ) Y ( )
7. Eşim bütçemizi çok iyi idare eder. D ( ) Y ( )	34. Bir gün eşimin ailesi yüzünden boşanabileceğimizi düşünüyorum. D ( ) Y ( )
8. Cinsel hayatımızla ilgili her türlü konuyu, eşimle rahatlıkla konuşabilirim. D ( ) Y ( )	35. Birbirimizi yeterince sevmediğimizi düşünüyorum. D ( ) Y ( )
9. Bazen eşimin ailesinin davranışlarından dolayı mutsuzluk duyuyorum. D ( ) Y ( )	36. Eşimin beni aldattığından şüpheleniyorum. D ( ) Y ( )
10. Beraberliğimizden her zaman memnuniyet duydum. D ( ) Y ( )	37. Aramızdaki küçük anlaşmazlıklar, çoğu zaman büyük münakaşalara dönüşüyor. D ( ) Y ( )
11. Eşimin pek çok özelliğine hayranım. D ( ) Y ( )	38. Eşimin sinirlendiğinde kontrolünü yitirmesi beni korkutuyor. D ( ) Y ( )
12. Eşimle aramızdaki anlaşmazlıkları gidermenin bir yolunu bulamıyoruz. D ( ) Y ( )	39. Para konusunda eşime tamamen güvenirim. D ( ) Y ( )
13. Eşim beni sürekli eleştirir. D ( ) Y ( )	40. Eşimin çok çekici olduğunu düşünüyorum. D ( ) Y ( )
14. Eşim beni hiçbir zaman fiziksel olarak incitmemiştir. D ( ) Y ( )	41. Keşke eşim aileme biraz daha yakın davranabilseydi. D ( ) Y ( )
15. Şimdiki aklım olsa eşimle evlenmezdim. D ( ) Y ( )	42. Beraberliğimizde beni hayal kırıklığına uğratan şeyler var. D ( ) Y ( )
16. Eşimle birbimize sık sık "seni seviyorum" deriz. D ( ) Y ( )	43. Tartışmalarımız çoğunlukla, birimizin incinmesi yada ağlamasıyla sonuçlanır. D ( ) Y ( )
17. Eşimle birbimize sinirlenmeden tartışmayı başaramıyoruz. D ( ) Y ( )	44. Eşim öfkelenildiğinde ondan korkuyorum. D ( ) Y ( )
18. Eşim her şeye sinirlenir. D ( ) Y ( )	45. Mutlu bir beraberliği olan çiftler, bizden daha iyi geçiniyor olmalılar. D ( ) Y ( )
19. Hayatımızda beraberce yapmaktan zevk aldığımız pek çok şey var. D ( ) Y ( )	46. Eşim çok fazla ailesinin etkisi altında kalıyor. D ( ) Y ( )
20. Arkadaşlarımla eşimle olduğundan daha çok eğleniyorum. D ( ) Y ( )	47. Bazen beraberliğimizin ayrılık veya boşanmayla bitebileceğini düşündüğüm oluyor. D ( ) Y ( )
21. Bazen eşimin ailesinden kaynaklanan küskünlük ve kırgınlıklarımız olur. D ( ) Y ( )	48. Eşimin ailesiyle olan ilişkimden memnunum. D ( ) Y ( )
22. Beraberliğimizin iyi yönleri, kötü yönlerinden daha fazla. D ( ) Y ( )	49. Bu beraberliğe başlamasaydım daha mutlu olabilirdi. D ( ) Y ( )
23. İlişkimizde beni üzen bir şey olduğunda, bunu eşime rahatlıkla söyleyebilirim. D ( ) Y ( )	50. Eğer eşimin ailesi, bize bu kadar karışmasaydı, daha mutlu bir beraberliğimiz olabilirdi. D ( ) Y ( )
24. Eşim ne kadar sinirlenirse sinirlensin, bana asla vurmaz. D ( ) Y ( )	51. İlişkimizde halledemediğimiz bazı ciddi problemler var. D ( ) Y ( )
25. Eşim sık sık onu anlamadığımdan yakınıyor. D ( ) Y ( )	52. Eşimden ayrılmayı istediğim zamanlar oldu. D ( ) Y ( )

26. Eşimin zekasına ve yeteneklerine her zaman güvenirim. D ( ) Y ( )	53. Bu ilişkide bazı önemli ihtiyaçlarımın karşılanmadığını düşünüyorum. D ( ) Y ( )
27. Eşim benim olaylara bakış açımı anlayamıyor. D ( ) Y ( )	54. İlişkimizde eşimin ailesinden dolayı mutsuzluk yaşanmaz. D ( ) Y ( )
55. Evin içinde iki yabancı gibiyiz. D ( ) Y ( )	74. Tatmin edici bir beraberliğimiz var. D ( ) Y ( )
56. Eşimle beraberken hiç canımız sıkılmaz. D ( ) Y ( )	75. Eşim hiçbir zaman kıymetimi bilmedi. D ( ) Y ( )
57. Eşime her zaman isteyerek ve sevgi ile dokunuyorum. D ( ) Y ( )	76. Eşim kişiliğimin bazı yönlerini değiştirmemi istiyor. D ( ) Y ( )
58. Eşimin ailesinin bazı gelenek ve adetlerine uymakta zorlanıyorum. D ( ) Y ( )	77. Biz birbirimizin en iyi arkadaşıyız. D ( ) Y ( )
59. Eşimle her hangi bir konuda aynı fikirde olmadığımız zaman, bunu oturup tartışırız. D ( ) Y ( )	78. Hiçbir zaman eşimin ailesinden kaynaklanan bir sorun yaşamayız. D ( ) Y ( )
60. Eşim sinirlendiği zaman etraftaki eşyaları fırlatır veya yere atar. D ( ) Y ( )	79. Oldukça mutlu bir çift olduğumuza inanıyorum. D ( ) Y ( )
61. Eşim kazancımızdan fazlasını harcamaktan bir türlü vazgeçmiyor. D ( ) Y ( )	80. İlişkimizde yoğun bir aşk ve sevgi var. D ( ) Y ( )
62. Eşimin ailesiyle sürekli beraber olmamız beni rahatsız ediyor. D ( ) Y ( )	81. Eşim bana karşı çok acımasız. D ( ) Y ( )
63. Her gün eşimle beraber paylaşabileceğim bir şeye zaman ayırırım. D ( ) Y ( )	82. Eşimle beraber boş zamanlarımızı çok güzel değerlendiririz. D ( ) Y ( )
64. Eşim cinsel birlikteliğimizden benim kadar zevk alır. D ( ) Y ( )	83. Eşimin kredi kartı borçları beni bıktırdı. D ( ) Y ( )
65. Eşim sinirliyken bana kaba kuvvet sergilemez. D ( ) Y ( )	84. Onsuz bir hayatı düşünemiyorum. D ( ) Y ( )
66. Eşim boş zamanlarını benimle paylaşmaktan mutluluk duyar. D ( ) Y ( )	85. Tartıştığımız zaman, eşim ortak bir noktada buluşmamıza yardımcı olur. D ( ) Y ( )
67. Eşim ailesiyle ilgili eleştirileri duymaya dayanamaz. D ( ) Y ( )	86. Huzurlu bir evlilik ortamının özlemi içerisindeyim. D ( ) Y ( )
68. Başarılı bir beraberliğimiz olduğuna inanıyorum. D ( ) Y ( )	87. Eşimin beni yeterince sevmediğini düşünüyorum. D ( ) Y ( )
69. Eşim hiçbir zaman beni, zarar vermek yada canımı yakmakla tehdit etmedi. D ( ) Y ( )	88. Eşimle beraber her şeyin üstesinden gelebileceğimize inanıyorum. D ( ) Y ( )
70. Eşimle beraber oyun ve eğlenceye bir hayli zaman ayırırız. D ( ) Y ( )	89. Eşim bana yeterince ilgi göstermiyor. D ( ) Y ( )
71. Eşimin vücudumda çürük veya darbe izleri bıraktığı oluyor. D ( ) Y ( )	90. Birbirimize yeterince yakın değiliz. D ( ) Y ( )
72. Eşim beni içinden gelerek sarılıp öpmez. D ( ) Y ( )	91. Bazen aramızdaki anlaşmazlığın günlerce sürdüğü oluyor. D ( ) Y ( )
73. Biz birbirimiz için yaratılmışız. D ( ) Y ( )	92. Bazen kendimi çok yalnız hissediyorum. D ( ) Y ( )

Bu Bölümdeki Sorular Sadece Çocuk Sahibi Çiftlere Aittir

93. Çocuklarımızı yetiştirmek konusunda eşimle mükemmel bir uyum içerisindeyiz. D ( ) Y ( )	98. Çocuklarımızı yetiştirme konusunda eşimle eşit sorumluluğa sahibiz. D ( ) Y ( )
94. Eşim mükemmel bir anne / baba dır. D ( ) Y ( )	99. Eşim çocuklara yeterince ilgi göstermez. D ( ) Y ( )
95. Eşim çocuklarla yeterince zaman geçirmez. D ( ) Y ( )	100. Çocuklarla ilgili kuralları, eşimle beraber koyarız. D ( ) Y ( )
96. Çocuklarımıza vereceğimiz terbiye konusunda çoğu zaman hem fikiriz. D ( ) Y ( )	101. Eşimle çocuklarla ilgili konularda anlaşmazlık yaşamayız D ( ) Y ( )
97. Eşim çocukların bakımını üstlenmeyi daha çok benden bekler. D ( ) Y ( )	

EK VII: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Bu Katıldığınız Çalışma Bilimsel Bir Araştırma Olup, Araştırmanın Adı 'Araştırmanın Adı 'Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Evlilikte Sorun Çözmeye Ve Doyuma Etkisi'dir.

Bu araştırmada Şanlıurfa'da Evli Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Evlilikte Sorun Çözmeye Ve Doyuma Etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada öngörülen süre 20 dakika olup, araştırmada yer alacak gönüllülerin sayısı 150'dir.

Bu araştırma ile ilgili olarak benden beklenen sadece anketleri doğru yanıtlamaktır. Benim için herhangi bir risk yoktur. Araştırmacı bilgim dâhilinde veya isteğim dışında çalışma programını aksatmam vb. nedenlerle beni araştırmadan çıkarabilir. Araştırma hakkında ek bilgiler almak için ya da çalışma ile ilgili herhangi bir sorun için 0544 771 32 57 no'lu telefonda Selma Kahraman'a 0542 502 74 69 no'lu telefonda Menekşe Erdoğan'a başvurabileceğim.

Bu araştırmada yer almayı kendi isteğim ile kabul ediyorum. Araştırmada yer almayı reddedebilir ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirim; bu durum herhangi bir cezaya ya da benim yararına engel duruma yol açmayacaktır. Çalışmadan çekilmem ya da araştırmacı tarafından çıkarılmam durumunda, kendim ile ilgili veriler gerekirse bilimsel amaçla kullanılabilir. Bu araştırmada yer almam nedeniyle bana hiçbir ödeme yapılmayacaktır ve benden hiçbir ücret talep edilmeyecektir.

Çalışma süresince tutulan bütün kayıtlar ve dosya bilgileri Yrd.Doç. Dr. Selma Kahraman'a ulaştırılacaktır. Size ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacak ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir. Ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde bilgilerinize ulaşabilir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler veriye ihtiyaç duyan diğer ülke hükümetlerine ve ilgili birimlerine iletilebilir. Siz de istediğinizde kendinize ait bilgilere ulaşabilirsiniz.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermeme için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyorum ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana

yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.